

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

**Kohalike mahepõllumajandus-
toodete ja -toidukaupade turg
Eestis 2007. aastal**

Tallinn
November 2008

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutav täitja: Pille Liivaauk

Projektigrupi koosseis: Riina Kippa, Kelly Kadarik

EKI Rävälä 6
19080 Tallinn
Tel +372 668 1242
Fax +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
Mõisted	7
Metoodika	9
1. Üldine taust	11
2. Kohalike mahesaaduste ja -toodete tootmine, tarbimine, sortiment, hinnad ja müügikäive Eestis 2007. aastal.....	15
2.1 Piim ja piimatooted	15
2.2 Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted	19
2.3 Kartul ja köögivili ning neist tooted.....	24
2.4 Puuvili ja marjad ning neist tooted	30
2.5 Maitse- ja -ravimtaimed ning taimeteed, maitseained ja ürdid.....	34
2.6 Liha ja lihatooted.....	37
2.7 Munad	41
2.7 Mesi ja meesaadused.....	43
3. Mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrk Eestis ja kohalike toodete sortiment.....	46
3.1 Eestis toodetud mahetoodete jaemüügi võrk.....	46
3.2 Kohalike mahetoodete sortiment.....	53
4. Eestis toodetud mahetoodete müügikäive.....	56
Kokkuvõte.....	61
Lisad	66

Sissejuhatus

Töö tellija on Eesti Põllumajandusministeerium.

Käesoleva töö eesmärgiks on hinnata Eestis toodetud mahepõllumajandussaaduste ja mahe-
toidukaupade turuosa Eesti toiduturul ja arvutada välja kohalike mahe-
toodete rahalise käibe maht 2007. aastal.

“Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007-2013” eesmärk on tarbijatele mahetoidu
kättesaadavuse tagamine ning kohalike mahepõllumajandussaaduste ja -toodete turuosa suu-
rendamine 2013. aasta lõpuks 3%-ni. Käesolev uuring selgitab välja arengukava rakendamise
lähte-
positsiooni.

Uuringu ülesanded on järgmised:

- mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrgu kirjeldamine;
- kvartaalne mahepõllumajandustoodete tootja- ja jaehindade seire ja võrdlus tava-
toodete hindadega;
- kvartaalne ülevaade kodumaiste mahepõllumajandustoodete sortimendist kaubandu-
ses;
- hinnang kohalike mahepõllumajandustoodete turumahule Eestis.

Töös on kasutatud Taimetoodangu Inspektsiooni (TTI), Veterinaar- ja Toiduameti (VTA),
Statistikaameti (SA) ning Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) kaupluste vaatluse ja küsitluste
andmeid.

Töö maht on 84 lehekülge.

Mõisted

Mahepõllumajandus on keskkonda säästev ja looduslikku tasakaalu säilitav põllumajandussaaduste tootmine ning põllumajandussaaduste ja -toodete käitlemine.

Märgistatud saadus ja toode on mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatsetav põllumajandussaadus ja -toode (“Mahepõllumajanduse seadus”)

Saaduse esmatöötlemine on saaduse puhastamine, sorteerimine, tükeldamine, kuivatamine, jahutamine, pakendamine vms viisil töötlemine.

Ökomärk on mahepõllumajandusele ehk ökoloogilisele põllumajandusele viitav märk, millel on kujutatud ring, mille sees omakorda on kirjutatud sõna “ÖKO” (Põllumajandusministri 05.12.2006.a määrus nr 105 “Mahepõllumajandusele viitava märgi etalonkirjeldus ja märgi kasutamise kord”)

Müügikäibeks nimetatakse antud uuringus müügikäivet siseturul, ekspordiks müüki ei ole sellesse arvestatud. Mahetoodete puhul on tegemist mahedana müüdud mahetoodete müügikäibega.

Metoodika

Mahetoodang

Käesolevas töös kasutatakse nii toodangumahtude kui tarbimisinäitajate analüüsil üleminekuaja läbinud mahepõllumajandussaaduste ja -toidukaupade toodangut ja tarbimist ehk seda toodangut, mida oli 2006. ja 2007. aastal võimalik mahemärgiga või maheviitega müüa. Töödeldud saaduste puhul on mahetoodangu hulka loetud vaid mahetunnustusega töötlemisettevõtete poolt toodetud mahetooted. Siseturu müügikäibed on samuti arvatud vaid ametlikult mahetunnustusega tootjate poolt toodetud ja müüdüd üleminekuaja läbinud toodangu koguste alusel.

Omatarbimise arvutamine

Erinevate mahetoodete omatarbimise arvutamisel on kasutatud statistikaameti andmeid kodus tarbitud toidukaupade koguste kohta (kg elaniku kohta). Ekspert hinnanguna on eeldatud, et põllumajandussaadusi tootvates peredes tarbitakse kodus enda toodetud põhilisi toidukaupu (joogipiim, kartulid, köögivilid jms) 2 korda keskmisest enam. Keskmiseks leibkonna suuruseks on võetud statistikaameti andmetel 2,3 liiget. Omatarbimine on arvatud järgmiselt: mahetootjate arv vastaval aastal on korrutatud keskmise leibkonnaliikmete arvuga, aastase tarbimiskogusega ning ülalnimetatud koefitsendiga 2.

Omatarbimine on liidetud mahetoodete tarbimise koguselise mahu numbrisse, aga seda ei ole arvestatud siseturu rahalise müügikäibe arvutustes.

Sortimendivaatlus

EKI viis 2008. aasta jooksul läbi 4 sortimendivaatlust seitsmes Tallinna mahetooteid müüvas kaupluses, sh Tallinna Kaubamaja Toidumaailm, Stockmann, Ökosahver, Maa, Ökotalu kaup, Looduspere ja Mahekaup. Vaatluse käigus registreeriti mahetoote nimetus, tootja, hind. Eraldi tootenimetusena loeti ära kõik kohalikud mahepiimatooted, mille nimetus, tootja või pakendi suurus oli erinev.

Hinnavõrdluseks tavatoodetega koguti analoogtoodete hinnad EKI olemasolevatest andmebaasidest ning osade toodete hindade puudumisel koguti need eraldi vaatluse käigus kolmest suurest toidukaupluste ketist Tallinnas (Prisma, Selver, Rimi) ning arvutati nende keskmine hind. Tooted ja pakendi suurus valiti võrdluseks võimalikult lähedased müügilolnud mahetoodetega.

Mahemüügikäive

Mahetoiduainete müügikäibe väljaselgitamisel arvutati kõigepealt välja mahetoodete tarbimised tootegrupiti. Selleks arvestati mahetoodete toodangumahust maha mittemahedana müüdüd mahetoodangu osa. Järgnevalt arvestati mahetoodete tarbimiskogusest maha omatarbimised ning leiti mahetoodete müügiimahud. Need omakorda jagati kaheks: kauplustest müügiks ning otsemüügiks. Sellise jaotuse leidmiseks küsitleti tootjaid ja mahetoodete müügiga tegelevaid ettevõtteid. Kauplustest müüdüd mahetoodete kogused korrutati läbi kesk-

mise vastavate toodete jaehindadega ning otsemüügikogused vastavate mahetoodete keskmise tootjahinnaga.

Kuna 2006. ja 2007. aastal veel mahetoodete hindu ei kogutud, siis arvestati nende aastate kohta mahetoodete hinnad 2008. aasta vastavate toodete keskmise hinna järgi, mida korreeriti kahel viimasel aastal toimunud tavatoodete tootja- või jaehinna muutuse indeksitega vastavates tootegruppides. Omatarbitud koguseid müügikäibe arvutamisel arvesse ei võetud.

Erinevate tootegruppide kogu jaemüügikäive

Kuna statistikaamet ei arvuta eraldi tootegruppide jaemüügikäivet, vaid avaldab ainult toidukaupade (sh alkohoolsed joogid ja tubakatooted) ja toiduainete jaemüügikäibe, siis kasutati käesolevas töös tootegruppide kogu jaemüügikäibe hindamiseks statistikaameti üldist toiduainete jaekäivet ning erinevate tootegruppide osakaalusid 2006. ja 2007. aastal leibkondade tarbimiskulude struktuuris. Tulemuseks on hinnanguline erinevate tootegruppide jaemüügikäive jaekaubandusettevõtetes, mis ei sisalda tootjate otsemüügikäivet ei otse talust, laatadelt ega turgudelt. Viimaste mahu hindamiseks ei ole piisavalt andmeid ning seetõttu kasutati erinevate tootegruppide kogu jaemüügikäibena siinkirjeldatud meetodil saadud numbreid.

Kohalike mahepõllumajandustoodete ja -toidukaupade turg Eestis 2007. aastal

1. Üldine taust

Põllumajandus on tegevusvaldkond, mille üheks põhiliseks ülesandeks on elanike toiduainetega varustamine. Kindlustamiseks mahepõllumajanduse konkurentsivõimet ja mahepõllumajandustoodete turuosa kasvu Eesti toiduainete turul, kinnitati 2007. aasta 9. mail mahepõllumajanduse pikaajaline tegevuskava “Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007-2013”. Nimetatud arengukavas on seatud järgmised eesmärgid:

- mahepõllumajanduse konkurentsivõime parandamine;
- kohalike mahepõllumajandussaaduste ja -toodete turuosa suurendamine ja tarbijatele kohaliku mahetoidu kättesaadavuse tagamine;
- õiguslikult reguleeritud majanduskeskkonna loomises osalemine;
- 2013. aastaks mahepõllumajandusliku maa pindala suurendamine 120 tuh ha-ni, mahepõllumajandussaadusi tootvate ettevõtjate arvu suurendamine 2000-ni, mahepõllumajandussaaduste töötlemisega tegelevate ettevõtjate arvu suurendamine 75-ni ja kodumaiste mahetoodete osa Eesti toiduturul suurendamine 3%-ni.

Eestis on mahepõllumajandustooted turul juba üle kümne aasta, kuid nende turuosa ja müügi-käivet seni arvutuslikult hinnatud ei ole.

Mahepõllumajandustootjate arvu poolest asub Eesti Euroopas keskmiste riikide seas. Šveitsi FiBL (*Research Institute of Organic Agriculture*) andmetel asus Eesti 2006. aastal oma 1173 mahetootjaga Euroopa 43 riigi seas 22. kohal. Samasse suurusjärku jäid mahetootjate arvu poolest Holland (1448), Iirimaa (1104) ja Tšehhi (963). Lätis ja Leedus on mahetootjaid enam kui Eestis - vastavalt 4095 (11. riik Euroopas) ja 1811 (18.).

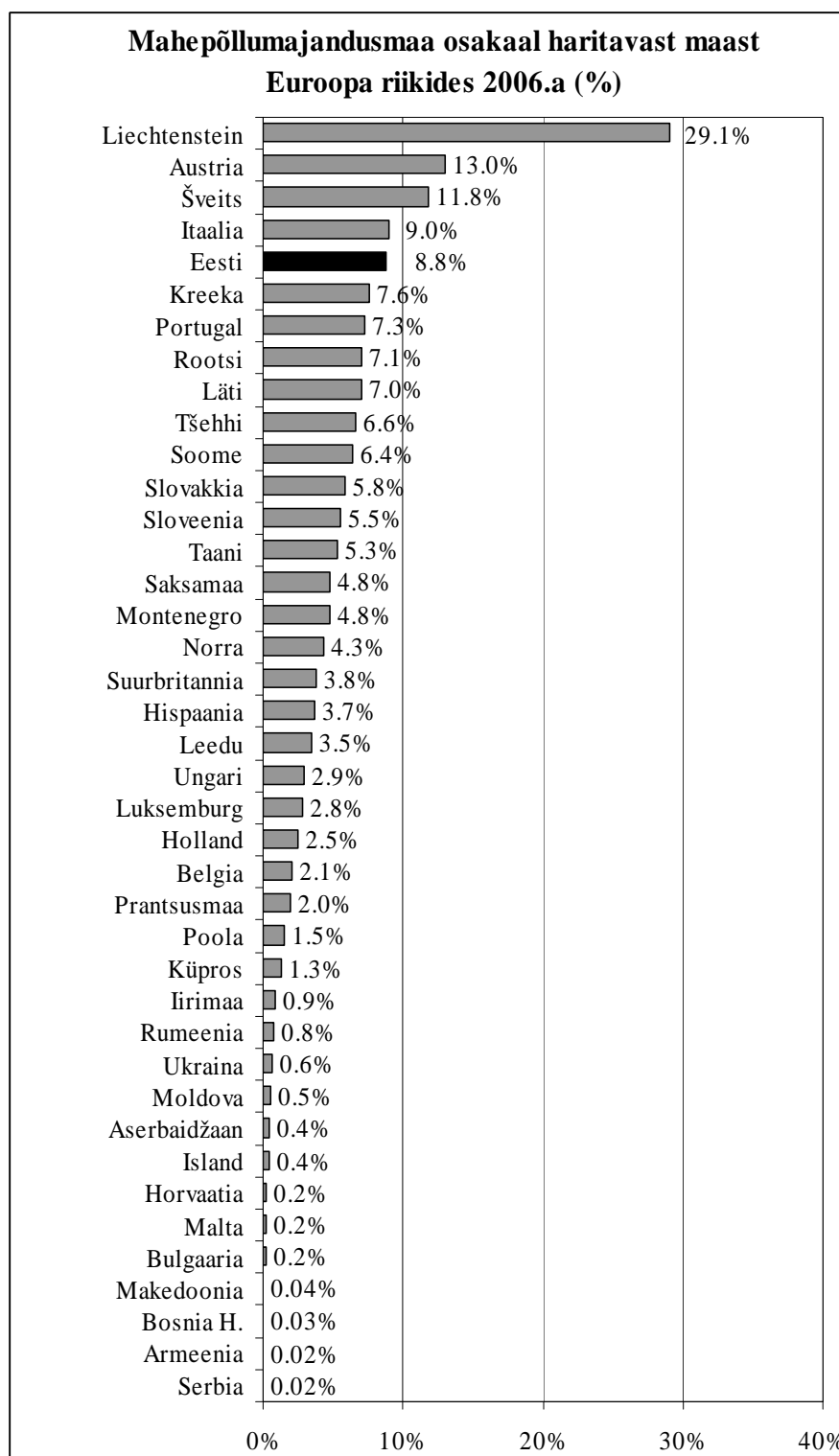
Mahepõllumajanduslikult haritava maa pindala on Eestis viimastel aastatel jõudsalt kasvanud ning on suurenenud ka selle osakaal kogu põllumajandusmaas. 2007. aastal oli Eestis põllu-

Tabel 1.1

Põllumajandusmaa ja mahepõllumajandusmaa Eestis (tuh ha)

	Põllumajandusmaa (tuh ha)		Muutus 07/06 +/- %	Osakaal kogu põllumajandusmaas (%)	
	2006	2007		2006	2007
Põllumajandusmaa kokku	761.6	823.3	8.1	100.0	100.0
sh mahepõllumajandusmaa	73.8	81.5	10.4	9.7	9.9
sh üleminekuaja läbinud	36.2	45.3	25.1	4.8	5.5
üleminekuajal	37.6	36.2	-3,7	4.9	4.4

Allikad: SA, TTI

Allikas: FIBL (toodud on riigid, kellel osakaal ületab 0,01%)

majandusmaad kokku 823 tuh ha, sellest 9,9% ehk ligi 82 tuh ha oli mahepõllumajandusmaa. Mahepõllumajandusmaa jaguneb aga üleminekuaja läbinud ja veel üleminekuajal olevaks maaks. Neist vaid esimesest saadavaid saaduseid võib müüa mahemärgiga märgistatult, mistõttu mahepõllumajandussaadusi või -tooteid võis saada Eestis 2007. aastal 45,3 tuh ha-lt ehk 5,5%-lt kogu Eesti põllumajandusmaast. Pea samapalju põllumajandusmaad oli ülemineku-

ajal. Seega lähiaastail suureneb mahepõllumajandusmaa pindala Eestis tunduvalt ja suureneb ka mahetoodete tootmiskaht.

Üleminekuaja läbinud maheloomade arv on viimastel aastatel Eestis muutunud olenevalt loomaliigist. Lüpsilehmade, sigade ja kodulindude arv on vähenenud, lihaveiste, mahelammaste ja -kitsede arv suurenenud. 2007. aastal oli suurim maheloomade osakaal loomaliigi koguarvus lammaste ja kitsede puhul, kus mahelammaste ja -kitsede arv moodustas 35% kogu Eesti lammaste ja kitsede arvust. Veiste koguarvust olid 5,6% maheveised ning lüpsilehmadest 2,5% mahelüpsilehmad. Teiste loomade-lindude osas jäi mahedalt peetavate ja üleminekuaja läbinud loomade osakaal alla 1%. Kuna üleminekuajal olevate loomade arv ei ole suur, siis lähiaastail mahemärgiga märgistatavate loomakasvatusest pärit toidutoodete toorainebaas oluliselt ei suurene. Seevastu suurenevad tõenäoliselt olemasoleva maheliha ja -piima ning teiste maheloomakasvatussaaduste mahedana töötlemise ja mahedana müügi kogused.

Tabel 1.2

Loomade, lindude ja mesilasperede ning maheloomade, -lindude ja -mesilasperede arv Eestis aasta algul

	Arv (tuh pead)		Muutus 07/06 +/-%	Osakaal kogu arvust (%)	
	2006	2007		2006	2007
Veised	249.5	244.8	-1.9	100.0	100.0
sh maheveised	13.3	13.8	3.5	5.3	5.6
maheveised üleminekuajal	0.9	2.1	124.4	0.4	0.9
Lüpsilehmad	112.8	108.4	-3.9	100.0	100.0
sh mahelüpsilehmad	3.2	2.7	-17.1	2.9	2.5
mahelüpsilehmad üleminekuajal	0.0	0.3	-	0.0	0.3
Sead	346.5	345.8	-0.2	100.0	100.0
sh mahesead	0.4	0.3	-38.2	0.1	0.1
mahesead üleminekuajal	0.0	0.0	10.0	0.0	0.0
Lambad ja kitsed	52.4	66.0	26.0	100.0	100.0
sh mahelambad ja -kitsed	21.3	23.2	9.0	40.6	35.1
Mahelambad, -kitsed üleminekuajal	0.0	5.4	-	0.0	8.1
Kodulinnud	1878.7	1638.7	-12.8	100.0	100.0
sh mahekodulinnud	5.0	4.1	-19.2	0.3	0.2
mahekodulinnud üleminekuajal	0.0	0.4	-	0.0	0.0
Mesilaspered	33.0	38.0	15.2	100.0	100.0
sh mahemesilaspered	0.3	0.3	8.7	0.9	0.8
mahemesilaspered üleminekuajal	0.0	0.0	-77.3	0.1	0.0

Allikad: SA, TTI

Mahetaimekasvatatajaid oli Maheregistris seisuga 22.07.2008 kokku 1238 (sh üleminekuajal olevad tootjad), neist 469 tegelesid ainult mahetaimekasvatusega, ülejäänud olid segatootjad (mahetaime- ja loomakasvatus, mesindus).

2007. aastal tootsid Eestis üleminekuaja läbinud mahepõllumajandussaadusi 891 mahetootjat, neist 661 kasvasid mahetaimekasvatussaadusi ja 529 pidasid maheloomi ja -linde (sh mesilased).

Mahetoodete töötajaid oli 2007. aastal Eestis kokku 24, neist 20 tegelesid mahetaimekasvatussaaduste ja 4 maheloomakasvatussaaduste töötlemisega.

2. Kohalike mahesaaduste ja -toodete tootmine, tarbimine, sortiment, hinnad ja müügikäive Eestis 2007. aastal

2.1 Piim ja piimatooted

Tootmine

2007. aastal toodeti Eestis piima 692 tuhat tonni, sellest 2,2% oli üleminekuaja läbinud loomade mahepiim. Mahepiimatoodang on Eestis aasta-aastalt suurenenud ning 2007. aasta toodangumaht oli 11% suurem aasta varasemast. Eestis toodetakse nii mahelehma- kui ka -kitsepiima, kuid viimase tootmismahud on väga väikesed. 2007. aastal oli Eestis 202 mahelehmapiima ja 26 mahekitsepiima tootjat, kelle keskmine toodangu maht oli vastavalt 74 tonni ja 1,3 tonni aastas tootja kohta. Suuremad Eesti mahelehmapiima tootjad olid 2007. aastal Tõnisson-Lauri talu (Viljandimaa), OÜ Lõunapiim (Võrumaa) ja AS Saidafarm (Harjumaa).

Tabel 2.1

Piimatoodang ja üleminekuaja läbinud mahepiimatoodang Eestis

	Toodang (tonni)			Osakaal kogutoodangus (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Piima kogutoodang	691 966	692 416	0,1	100,0	100,0
sh mahepiim	13 527	15 006	10,9	2,0	2,2
sh mahelehmapiim	13 479	14 971	11,1
mahekitsepiim	49	35	-28,6

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Töötlemine

2008. aasta novembris oli tunnustatud piimakäitlemisettevõtteid Eestis 39 ning sertifitseeritud mahepiimakäitlejaid 2 – Pajumäe talu ja AS Saidafarm. Mõlemad mahepiimakäitlejad tegutsesid ka 2006. ja 2007. aastal. Toodeti mahejogurtit, -kohupiima, -kohupiimakreeme, -joogipiima ja -juustu. Väikese ettevõtete arvu tõttu mahepiimatoodete toodangu andmeid avaldada ei saa, kuid neid arvestati mahetoodete müügikäibe hindamisel.

Ükski suur piimatööstusettevõtte mahepiima mahedana Eestis kokku ei osta, vaid see segatakse muu piima hulka ja sellest valmistatakse tavapiimatooteid.

Võrdluseks näiteks Rootsis tegelevad kõik suuremad piimatööstusettevõtted ka mahepiima töötlemisega ning mahepiimatoodete tootmise ja turustamisega. 2006. aastal moodustas mahepiim seal 5,2% kogu piima kokkuostukogusest ning kuna mahepiimatoodete nõudlus on endiselt pakkumisest suurem, siis see osakaal lähiaastail suureneb veelgi. Lisaks tavatarbijatele on Rootsis mahepiima hakanud viimastel aastatel kasutama ka paljud suurköögid.

Suurim mahepiima osakaal piima kokkuostus on Euroopas Austrias, kus see ulatus 2006. aastal ligi 15%-ni. Suur on see osakaal ka Taanis (9%) ja Šveitsis (7%).

Tarbimine

Osa Eestis toodetud mahepiimast kasutatakse mahepiimatoodete tootmisel, osa tavapiimatoodete tootmisel, osa piima müüakse otse klientidele, osa tarbitakse ise ning osa müüakse tavatööstustele, kus see segatakse tavapiima hulka. Seega kogu Eestis toodetud mahepiim mahedana turule ega tarbimisse ei jõua. Mahepiima tarbimiskoguse väljaselgitamiseks küsitles EKI suuremaid mahepiimatootjaid, kelle hulgas olid nii mahepiima töötlejad, teised otseturustuskvooti omavad mahepiimatootjad kui ka vaid tarnekvooti omavad mahepiimatootjad. Tarnekvooti omavad mahepiimatootjad müüvad piima valdavalt tavameiereidele ja väikse osa kasutavad omatarbeks. Otseturustuskvooti omavad mahepiimatootjad müüvad ligikaudu 75% ulatuses piima otse klientidele, ülejäänud tavameiereidele ja tarbivad oma perega. Mahesertifikaadiga töötlejad kasutavad mahedat toorpiima mahe- ja tavatoodete valmistamiseks, müüvad piima otse klientidele ning kasutavad omatarbeks. Omatarbimine on arvatud vastavalt metoodikas toodud põhimõtetele (2006.a oli joogipiima tarbimine kodudes keskmiselt 63,6 l elaniku kohta aastas, 2007.a 59,5 l).

Lisaks mahelehmapiimale toodeti ja tarbiti Eestis ka mahekitsepiima. EKI poolt läbiviidud üleminekuaja läbinud mahekitsekasvatavate küsitlusest selgus, et ligikaudu 46% toodetud mahekitsepiima kogusest müüdi 2008. aastal otse talust klientidele ning 54% tarbis oma pere kas joogipiimana või valmistati kodus omatarbeks kohupiima ja juustu. Väiksematel tootjatel oli omatarbimise osakaal keskmisest suurem (85%). Samu proportsioone kasutati ka 2006. ja 2007. aasta mahekitsepiima müügikäibe väljaselgitamisel.

EKI arvutustest selgus, et **Eestis tarbiti mahepiima ja mahepiimatooiteid 2007. aastal mahedana 2 tuh tonni (ü.a piimale)**. Seda oli 8% enam kui aasta tagasi ning see moodustas 0,5% Eesti kogu piimatarbimisest (ü.a piimale). Seega **kogu Eestis toodetud mahepiimast tarbiti mahedana 2007. aastal hinnanguliselt 14%** (2006.a samuti 14%). Selle hulka on arvestatud nii mahepiimatoodetes kasutatud piim, otsemüük kui ka omatarbimine ning nii lehma- kui kitsepiim. Tegelikult on see number veidi suurem, sest mahepiimatoodete valmistajad kasutavad mahepiima ka oma mittemahedatena müüdavates toodetes (nt mahepiimast valmistatud kohupiimades, millel on mittemahedad lisandid ja mida müüakse tavatootena). Kuid viimatimainitud koguseid mahepiima tarbimise hindamisel antud töös arvesse ei võetud.

Seega suurem osa Eestis toodetud mahepiimast mahedana turule ei jõua, vaid müüakse tavameiereidele, kus see segatakse tavapiima hulka. 2007. aastal jäi toodetud 13 tuh tonni mahepiima mahedana turustamata, 2006. aastal ligi 12 tuh tonni. Praeguse mahepiima tootmismahtude juures võiks mahepiima ja -toodete tarbimine ulatuda koguseliselt ligikaudu 2%-ni piima kogutarbimisest (väärtuseliselt enamgi), mis on ka üsna tavapärane tase Euroopa teistes riikides. Kuid kohalike töötajate vähese huvi tõttu mahepiima vastu, jääb praegune mahepiima tarbimistase Eestis sellest 4 korda väiksemaks (0,5%). 13 tuh tonnist töötlemata mahe-

piimast oleks võinud toota nt 1,2 tuh tonni mahedat kõvajuustu, 13 tuh tonni mahejoogipiima või 580 tonni mahevõid.

Tabel 2.2

Piima* tarbimine ja üleminekuaja läbinud mahepiima* tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)			Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Piima kogutarbimine toiduks	429 000	415 000	-3,3	100,0	100,0
sh mahepiim	1 888	2 044	8,3	0,4	0,5
sh müügiks	1 809	1 970	8,9	0,4	0,5
omatarbeks	79	74	-6,3	0,0	0,0

* piimatooted ja mahepiimatooted ümber arvestatud piimaks ja mahepiimaks

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

EKI poolt läbiviidud sortimendivaatlustest selgus, et erinevaid Eestis toodetud riikliku öko-märgiga märgistamisõigusega mahepiimatooted leiti aasta jooksul kauplustest kokku 28. Enamik neist olid erineva suurusega pakendites ja maitselisanditega kohupiimad ja kohupiimakreemid. Pea kogu mahepiimatoodete sortiment oli pärit Pajumäe talust. Aasta esimeses pooles oli mahepiimatoodete sortiment laiem kui teisel poolaastal. Kohupiimade sortiment vähenes eelkõige seetõttu, et kui aasta alguses võis kauplustest leida ka ligi 1-kiloseid (950g) mahekohupiimapakke, siis aasta teises pooles neid enam vaatlusalustes kauplustes müügil ei olnud. Täpsem müügilolnud mahetoodete nimekiri on toodud lisa 1.

Suurim mahepiimatoodete valik oli 2008. aasta jooksul Ökosahvri kaupluses.

Tabel 2.3

Eesti mahepiimatoodete sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Mahepiimatooted	27	24	17	19	28
sh mahepiim	1	1	1	1	1
mahejogurtid	5	5	4	5	6
mahekohupiimad ja -kreemid	20	17	11	12	20
mahejuustud	1	1	1	1	1

Allikas: EKI

Hinnad

EKI kogus mahepiima müügihinna talust otse klientidele 2008. aasta nelja perioodi kohta (märts, juuni, sept, nov). Mahepiima keskmine hind klientidele otsemüügil (tootjahind) on 2008. aastal püsinud 8 krooni ringis liitri kohta. Kui võrrelda seda turgudel müüdava lahtise

tavapiima hinnaga, millest arvestada maha käibemaks ja muud turumüügiga seotud ligikaudsed kulud, siis võib öelda, et mahepiimatootja saab oma piima eest talust otsemüügil enam-vähem sama hinda, mis lahtise piima müüjad turgudel. Kui mahepiima müüakse tarbijale talust mingis pakendis, siis lisandub piimahinnale veel pakendi hind ja piima transpordil kliendini lisandub ka transpordikulu. Mahepiima tootja otsemüügihind on 2008. aastal olnud keskmiselt 75% kõrgem piima üldisest kokkuostuhinnast Eestis. Kui mahepiima kokku ostetaks, siis oleks hinna vahe kindlasti väiksem, sest siis oleks tegemist nn hulgi- mitte jaemüügiga.

Mahepiimatoodete jaehinnad on 2008. aastal kauplustes olnud ligikaudu kolmandiku kõrgemad sarnaste tavatoodete hindadest. Selline hinna vahe mahe- ja tavapiimatoodete vahel on üpris levinud ka teistes Euroopa riikides.

Tabel 2.4

Piima, piimatoodete ning mahepiima ja -toodete hinnad (kr/l, kr/kg)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Tootjahinnad (km-ta)					
Mahepiim tootjalt otsemüügil	8.19	8.17	8.19	8.44	8.25
Tavapiim kokkuostul	5.25	4.52	4.45	4.35*	4.72*
Jaehinnad (km-ga)					
Lahtine tavapiim turgudel	9.67	10.00	10.50	10.00	10.04
Mahepiim 4%, l	14.70	14.70	15.13	14.70	14.81
Tavapiim 3,5%, l	12.90	12.90	12.90	12.90	12.90
Maitsestatamata mahejogurt	29.75	29.83	29.75	29.75	29.77
Maitsestatamata tavajogurt	23.26	23.26	23.26	23.53	23.33
Mahekohupiim vaniljega	70.79	72.53	80.25	73.45	74.25
Tavakohupiim vaniljega	50.00	46.06	48.06	52.83	49.24

* Okt'08; aasta keskmine jaan-okt'08

Allikas: EKI

Rootsis maksid piimatööstusettevõtted 2006. aastal mahepiima eest kokkuostul keskmiselt 21% kõrgemat hinda kui tavapiima ostul. Suurbritannias, Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal ja Hollandis on mahepiima hinnalisa kokkuostul aga 25-40% võrreldes tavapiimaga. Mahepiima eest hinnalisa maksmine kompenseerib 5-10%-list väiksemat tootlikkust, suuremaid söödakulusid (sh karjatamisnõude täitmine) ning kallimat vasikate sööta.

Saksamaal on ZMP andmetel 2008. aastal 3,5%-line purepakis mahepiim olnud kauplustes tavapiimast keskmiselt 40% kallim, mahevõli aga üle 2 korra kallim.

Müügikäive

Mahepiima ja -toodete müügikäibe väljaselgitamisel kasutati 2006. ja 2007. aastal mahedana tarbitud piima ja piimatoodete koguseid ning keskmisi tootja- (piim otsemüügil) ja jaehindu (piimatooted) vastavalt metoodika kirjelduses toodule. Koguste osas võeti arvesse nii kaup-

lustest ostud kui ka otse taludest või turgudelt-laataidelt ostud. Mahekitsepiima otsemüügi-hinnad kogus EKI tootjatelt eraldi.

Arvutustest selgus, et **mahepiima ja sellest valmistatud mahetooteid müüdi Eestis 2007. aastal ligi 13 mln krooni eest**. Seda oli 19% enam kui aasta tagasi. **Seega kogu piimatoodete hinnangulisest jaekäibest moodustasid mahepiimatooted 2007. aastal ligikaudu 0,4%**. See käibeosakaal suureneks oluliselt kui mõni Eestis tegutsev suurtööstus hakkaks tootma ja müüma näiteks mahejoogipiima või muid mahepiimatooteid, nagu seda enamikes arenenud riikides tehakse.

Tabel 2.5

Eestis toodetud piimatoodete ja mahepiimatoodete hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Piimatooted	2 700	2 900	7,4	100,0	100,0
sh mahepiimatooted	10,8	12,9	19,4	0,4	0,4

Allikas: EKI

2.2 Tera- ja kaunvilja, tehnilised kultuurid ning neist tooted

Tootmine

2007. aastal saadi Eesti põldudel teravilja kokku 880 tuh tonni, sellest 11,3 tuh tonni ehk 1,3% oli mahemärgistamisõigusega teravilja (üleminekuaja läbinud maalt; 2006.a 1,2%). Maheteravilja saak suurenes aastatagusega võrreldes 3,8 tuh tonni võrra ehk 50,7%. Põhiliselt kasvatati Eestis mahedana kaera (36% maheteraviljasaagist) ja otra (25%). Mahenisu osakaal maheteraviljasaagis oli 19%, maherukkil 12%, teisi teravilju toodeti oluliselt vähem. Kui teraviljade puhul kokku moodustas maheteravilja osakaal kogusaagis 1,3%, siis nt mahetatra osakaal Eesti kogu tatraosaagis oli 2007. aastal 25%, mahesegaviljal 6%, kaeral ligi 5% ning rukkil üle 2%. Seega võib öelda, et mahekaera, -rukist ja -tatart on mahuliselt Eestis praeguste tootmistasemetega juures juba piisavalt, et neist mahejahu, -helbeid ja teisi maheteraviljatooteid toota. Iseasi milline on nende kvaliteet, partiide suurused, kaugus töötajatest ning mahetöötajate võimsus ja huvi mahetöötlemise vastu.

2007. aastal oli Eesti kaunviljasaak 9515 tonni ning üleminekuaja läbinud maalt saadi mahekaunvilja kokku 62 tonni, mis moodustas 0,7% kogu kaunviljasaagist (2006.a 1,6%). 2007. aastal vähenes mahekaunvilja saak ligi kolmandiku võrra võrreldes aastatagusega.

2007. aastal oli Eestis tehniliste kultuuride kogusaak 133,5 tuh tonni, sellest ligi 105 tonni ehk ligi 0,1% olid üleminekuaja läbinud mahepõllumajanduslikult kasvatatud mahedad tehnilised kultuurid. Viimaste saak peaaegu kahekordistus võrreldes 2006. aastaga. Suurem osa Eestis kasvatatud mahedatest tehnilistest kultuuridest olid raps (54% 2007.a mahedate tehn. kultuuride saagist) ja rüps (19%).

Tabel 2.6

Tera- ja kaunvilja, tehniliste kultuuride ning üleminekuaja läbinud maheteravilja ja -kaunvilja ja tehniliste mahekultuuride saak Eestis

	Saak (tonni)		Saagi- muutus 07/06 +/-%	Osakaal kogusaagis (%)	
	2006	2007		2006	2007
Teravilja kogusaak	619 300	879 500	42,0	100,0	100,0
sh maheteravili	7 513	11 319	50,7	1,2	1,3
sh mahekaer	2 823	4 060	43,8	4,4	4,8
maheoder	2 148	2 859	33,1	0,7	0,8
maherukis	530	1 342	153,3	3,0	2,2
mahesuvinisu	841	1 324	57,4	0,5	0,7
mahetalinisu	412	835	197,7	0,6	0,6
mahesegavili	588	541	-8,0	5,8	6,0
mahetritik	79	187	138,4	1,5	1,2
mahetatar	51	83	63,5	61,4	24,6
mahespeltanisu	29	81	180,9
muu maheteravili	13	6	-54,0
Kaunvilja kogusaak	5 542	9 515	71,7	100,0	100,0
sh mahekaunvili	88,9	62,2	-30,0	1,6	0,7
Tehn. kultuuride kogusaak	84 700	133 500	57,6	100,0	100,0
sh tehnilised mahekultuurid	53	105	96,3	0,1	0,1
sh maheraps	25	56	122,9	0,03	0,04
maherüps	24	20	-15,7
mahelina	1	0,5	-44,4	0,6	0,3
muu tehn.mahekultuur	3,5	28	700,0

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

2007. aastal tootis Eestis maheteravilja (mahemärgiga märgistamisõigusega) 398 tootjat. Suuremad maheteravilja kasvatajad olid nimetatud aastal OÜ Lõunapiim (Võrumaa), Tammejuure talu (Läänemaa) ja OÜ Linnamäe Peekon (Läänemaa). Enim oli mahekaera kasvatajaid – neid oli 234 ning keskmine toodang mahekaera tootja kohta oli 17,4 t aastas. Maheotra kasvatas 202 tootjat, keskmine saak oli 14,2 t tootja kohta, mahenisu tootjaid oli 153, kelle keskmine mahenisu saak oli 14,1 tuh tonni aastas. Maherukist kasvatas 2007. aastal 79 tootjat ning nende keskmine maherukki saak oli 17 tuh tonni tootja kohta. Teiste teraviljade kasvatajaid oli vähem ning ka teiste viljade keskmine saak tootja kohta oli siinnimetatutest väiksem.

Möödunud aastal olid suuremad mahekaunvilja kasvatajad OÜ Riido Ökotalu (Saaremaa), Marvi Oja (Pärnumaa) ja OÜ Tällevere Agro (Viljandimaa). Kokku tootsid mahekaunvilju 2007. aastal 29 tootjat, kelle keskmine mahekaunvilja saak oli 2,1 tuhat tonni tootja kohta aastas.

Tehnilisi mahekultuure kasvasid 2007. aastal Eestis 13 tootjat, kelle keskmine saak oli 8 tuhat tonni aastas. Suuremad tehniliste mahekultuuride kasvatajad olid Kiho talu (Tartumaa), Ojaküla Põllu OÜ (Järvamaa), Puki talu (Tartumaa) ja OÜ Riido Ökotalu (Saaremaa).

Töötlemine

Maheteravilja töötlejaid oli Eestis 2007. aasta lõpus VTA andmetel 5, neist 4 valmistasid helbeid, jahu, tangu, kama jms (AS Pere Leib Tootmine, AS Viljaveski, Raismiku talu, Koplímäe talu) ning 1 pagaritooteid ja jahusegusid (OÜ Väandra Leib). Lisaks oli maheteraviljasaaduste turustamisõigus TÜ-l Eesti Mahe ja Balti Veski AS-l. 2008. aastal lõpetas AS Viljaveski tegevuse, kuid turule tuli uus suur mahevilja töötleja AS Tartu Veski, kes alates 2008. aasta saagist alustas maherukki kokkuostu ja ka maherukkijahu eksporti.

Maheõlitaime töötlejaid oli Eestis 2007. aasta lõpus vaid 1 – OÜ Maarjaõli, kuid 2006. ja 2007. aastal seal maheõlisisid ei toodetud.

Väikese ettevõtete valimi tõttu erinevates tootegruppides on maheteraviljatoodete ja -toiduõlide tootmisandmed konfidentsiaalsed, kuid neid on arvestatud kohalike mahetoodete müügi käibe väljaarvutamisel.

Tarbimine

Jaeturul maheteravilja tarbimismahu (mahedana tarbitud) väljaselgitamiseks koguti ettevõtelt maheteraviljatoodete tootmisandmed ning kauplustest jaehinnad. Lisaks arvestati tarbimise juurde maheteravilja omatarbimise kogused (kodus valmistatud jahud jt) samas proportsioonis, mis tavateraviljatoodete puhul. Paraku ei saanud kasutada VTA poolt kogutud Maheregistri andmeid maheteraviljatoodete tootmismahtude kohta, sest need ei olnud usaldusväärsed - andmeid ei koguta korrektselt tootegruppide kaupa ning koondandmed 2006. ja 2007. a kohta olid ebaloogilised. Nende andmete kogumise kvaliteeti tuleks kindlasti parandada ja koguda neid ka statistilistel eesmärkidel.

Kuna maheteravilja töötlejaid on Eestis vähe, mistõttu toodangu andmed tootegrupiti on konfidentsiaalsed, siis arvutati maheteraviljatoodete (jahud, helbed, tangud, leib) kogused ümber teraviljaks, sealjuures välistati leiva tootmiseks kasutatud jahu topelt arvesse võtmine. Selgus, et **Eestis tarbiti 2007. aastal üle 42 tonni maheteraviljatoodet terakaalule ümberarvestatult**. See moodustab **0,04% Eestis toiduks tarbitud teraviljast**. Kohalikule toiduturule jõudis 0,4% 2007. aastal toodetud maheteraviljast (tavaviljal keskmiselt 21,5%). Lisaks kasutati maheteravilja mahemunade, -piima ja -liha tootmiseks ning seda ka eksporditi mahetiljana. Eksporditud koguseid käesolevas töös tarbimismahtu sisse ei ole arvestatud. Ülejäänud osa maheteraviljast kasutati seemneks, anti tavaloomadele söödaks, müüdi tavaviljana kokkuostjatele või kasutati (mahe)jahuna tavapagaritoodetes.

Kui arvestada sellega, et viimastel aastatel on Eestis toiduks tarbitud keskmiselt 21,5% teravilja kogusaagist ja rakendada sama osakaalu maheteravilja puhul, siis oleks maheteravilja

tarbimine võinud olla kümneid kordi tegelikkusest suurem (2007.a ligi 2,5 tuh tonni). Põhiliseks maheteravilja toiduks vähese tarbimise põhjuseks on see, et kuni 2008. aastani ei olnud ühelgi suuremal teravilja esmatöötlejal mahetöötlemise tunnustust ning tunnustus oli vaid ühel väiksel pagariettevõttel, mistõttu jaeturule jõudnud maheteraviljatoodete toodangu kogused olid väikesed. Esimene turukogemus oli aga saadud ja maheteraviljatooteid oli turul varasemast enam märgata. Eesti mahetoodetest sai esimesena spetsialistidelt kõrgeid hinnanguid OÜ Vändra Leib Mahe rukkileib, mis kannab pääsukesemärki ning mis võitis 2008. aastal esimese mahetootena ka Eesti Parima toiduaine konkursil parima teravilja- ja pagaritootetiitli. Positiivsetest turuarengutest annab kinnitust seegi, et 2008. aastal on maheteraviljatoodete tootmismahud oluliselt suurenenud ning suuremaid kogunud teraviljasektori töötlemisettevõtteid on mahetunnustusega ettevõtete nimekirja juurde tulnud. See võiks huvi mahepagaritoodete vastu tekitada ka teistest praegu tegutsevates pagaritööstuse ettevõtetes või hoopis olla äriideeks uutele väikestele pagarikodadele.

Tabel 2.7

Teravilja tarbimine ja üleminekuaja läbinud maheteravilja tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)		Tarbimise muutus 07/06 +/-%	Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007		2006	2007
Teravilja tarbimine inimtoiduks	101 957	100 668	-1,3	100,0	100,0
sh maheteravili	23,3	42,3	81,8	0,02	0,04
sh müügiks	23,1	41,9	81,4
omatarbeks	0,2	0,4	100,0

Allikad: SA, EKI

Sortiment

Tallinna kauplusevaatlusest selgus, et Eestis toodetud maheteraviljatooteid oli müügil kokku 59 eri nimetust. Suurem osa neist olid erinevad mahejahud, tangained ning manna. Aasta jooksul kogu maheteraviljatoodete sortimenti müügil ei olnud, kuid aasta teises pooles toote-

Tabel 2.8

Eesti maheteraviljatoodete sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Teraviljatooted ja kaunviljad	29	28	30	37	59
sh jahud, jahusegud ja kliid	16	13	14	12	25
tangained ja manna	4	6	6	5	10
helbed	3	3	3	8	8
pagaritooted (leib jms)	5	5	4	5	6
kaunviljad	1	1	3	3	6
terad ja linaseemned	0	0	0	4	4

Allikas: EKI

valik suurenes. Suurimat valikut maheteraviljatooteid pakkus tootjatest Koplímäe talu. Üle 10 maheteraviljatoote oli sortimendis ka TÜ-I Eesti Mahe ja FIE Laine Jakobsonil.

Tallinna kauplustest pakkus suurimat maheteraviljatoodete valikut 2008. aasta jooksul Öko-sahvri kauplus.

Hinnad

Maheteravilja kokkuostukogused Eestis on olnud küll väiksed ja kokkuostjaid on vähe, kuid hind on olnud keskmiselt ligi 60% kõrgem tavateravilja kokkuostuhinnast 2008. aastal. Seega saavad ka Eesti mahetootjad maheteravilja müügil kokkuostjatele päris korralikku hinnalisa. Kuid tuleb mainida, et maheteraviljatootjaid, kes oma toodangut sellise hinnalisaga said 2007. aastal müüa, oli vähe. 2008. aastal nende hulk oluliselt suurenes. Tootjatel, kes soovivad maheteravilja kokkuostjatele müüa, tuleb tagada kindel toiduvilja kvaliteet ning pidada kinni müügikokkulepetest. Mõlema osas esineb meie mahetootjate seas veel vajakajäämisi.

Tabel 2.9

Teravilja ning maheteravilja ja nendest toodete hinnad

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Kokkuostuhinnad (kr/t km-ta)					
Mahetoidunisu	4000	4000	4000	4000	4000
Tavatoidunisu	3411	3184	2612	2183*	3089
Mahetoidurukis	4000	4000	4000	4000	4000
Tavatoidurukis	3250	3000	2006	1670*	2148
Mahetoidukaer	4000	4000	4000	-	4000
Tavatoidukaer	2500	3000	1950	1850*	2630
Mahetoiduoder	4200	4200	4200	4200	4200
Tavatoiduoder	-	-	-	2000*	2526
Jaehinnad (kr/kg km-ga)					
Maheleib	38.56	40.94	41.19	41.06	40.44
Tavaleib	24.44	26.47	28.30	27.14	26.59
Mahenisujahu (püül)	26.00	30.50	30.00	-	28.83
Tavanisujahu (k.s)	11.51	11.41	11.44	11.43	11.45
Maherukkijahu	23.20	24.40	23.67	21.75	23.26
Tavarukkijahu	11.13	11.31	11.31	11.31	11.27
Maheodrajahu	29.00	28.20	28.00	28.17	28.34
Tavaodrajahu	12.07	12.20	12.20	12.18	12.16
Mahekamajahu	46.88	73.75	71.25	-	63.96
Tavakamajahu	42.25	38.58	44.75	44.75	42.58

* nisu ja rukis 2008.a nov alguses, kaer ja oder 2008.a okt keskel

Allikas: EKI

Maheteraviljatooted on Eestis tavatoodetest kallimad ka tarbijate jaoks. 2008. aastal olid maheteraviljatooted kauplustes keskmiselt 2 korda kallimad sarnastest tavateraviljatoodetest. Maheleiva ja -kama hinnaerinevus tavatoodetest oli 50% ringis, jahudel üle 2 korra.

Rootsis maksti maheteravilja kokkuostul tootjatele võrreldes tavaviljaga nt 2006. aastal ligikaudu 60% kõrgemat hinda – mahetalinisul +60%, -suvinisul +90..100%, -kaeral +70..75%, -söödahernel ja -põldoal +60..65%. Maheteravilja ostavad seal kokku ka suured tavavilja kokkuostjad (nt Lantmännen).

Müügikäive

Arvutustest selgus, et **Eestis toodetud maheteravilja- ja -kaunviljatooteid müüdi 2007. aastal Eestis 1,6 mln krooni eest.** Seda oli 2,7 korda enam kui aasta tagasi. Kuna mahedaid toiduõlisid neil aastail ei toodetud, siis ei tekkinud selles tootegrupis ka müügikäivet. **Teraviljatoodete kogu jaekäibest moodustas kodumaiste maheteraviljatoodete müügikäive 2007. aastal ligi 0,1%.** Kuna 2008. aastal hakkas AS Tartu Veski mahevilja kokku ostma, siis võiks lähiaastatel maheteraviljatoodete müügikäive Eesti turul märgatavalt suureneda. Kuid seda vaid juhul, kui vähemalt osa toodetud mahejahu müüakse siseturul, mitte ei ekspordita kogu toodetud mahejahu kogust. Kuna antud uuringus oli eesmärk hinnata mahetoodete turumahtu jaeturul, siis siin toodud maheteraviljatoodete müügikäive ei sisalda ekspordiks müüdnud maheteravilja müügisummasid. Maheteravilja eksporditi Eestist nii 2006. kui ka 2007. aastal. Ettevõtete vähese arvu tõttu ei ole neid andmeid võimalik täpsemalt avaldada.

Tabel 2.10

Teraviljatoodete ning Eestis toodetud maheteravilja- ja -kaunviljatoodete hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Teraviljaviljatooted	2250	2340	4,0	100,0	100,0
sh maheteravilja- ja -kaunviljatooted	0,6	1,6	166,7	0,03	0,07

Allikas: EKI

2.3 Kartul ja köögivilid ning neist tooted

Tootmine

2007. aastal oli Eestis kartulisaa 192 tuh tonni, sellest ligi 2,6 tuh tonni ehk 1,3% oli mahekartul (2006.a 1,5%). Mahekartuli saak suurenes 16% võrreldes aastatagusega. Mahekartuli tootjaid oli 2007. aastal 417, neist üle 1 tonni tootsid 351, üle 5 tonni 137 tootjat. Mahekartulikasvatajate saak oli keskmiselt ligi 6200 tonni. Suuremad mahekartuli kasvatajad olid Arnold Palu (Pärnumaa), Enna Raun (Saaremaa) ja Hartsmäe talu (Võrumaa).

2007. aasta köögiviljasaak Eestis oli viimaste aastate suurim – 71,6 tuh tonni. Maheköögivilja kasvatatakse meil küll vähe, kuid eelmisel aastal oli ka selle saak suurem kui varasematel aastatel (+21% võrreldes 2006. aastaga) – kokku 279 tonni. See moodustas 0,4% köögivilja kogusaagist. Pea kogu Eestis toodetav maheköögivilja kasvatatakse avamaal. Katmikalal kasvatatav maheköögivilja saak 2007. aastal küll kahekordistus, kuid mahud on endiselt väga väikesed (6,3 t).

Katmikalal tootsid maheköögivilja 2007. aastal vaid 13, avamaal 216 tootjat, kokku oli maheköögiviljatootjad 222. Suurema osa maheköögiviljatootjate saagid on väga väikesed, vaid 51 tootja saagid küündisid 2007. aastal üle 1 tonni. Seega enamasti kasvatatakse maheköögivilja Eestis oma või lähikondlaste tarbeks. Müügiks kasvatajaid on väga vähe, mida näitab ka EKI poolt läbiviidud kaupluste sortimendivaatlus. Suuremad maheköögivilja kasvatajad olid Lauri-Jaani talu (Läänemaa), Läätsamäe talu (Võrumaa), Kiltsimäe talu (Harjumaa), Leo Kivitar (Tartumaa) ja Küla talu (Valgamaa).

Maheköögiviljadest kasvatati 2007. aastal enim porgandit (14% maheköögivilja saagist), maheporgandi tootjaid oli 24. Suurema tootmismahuga oli veel mahekapsas, mida saadi 20 tonni ja mis moodustas 7,2% maheköögivilja kogusaagist. Mahekapsa tootjaid oli Eestis 22.

Tabel 2.11

Kartuli ja köögiviljavilja ning üleminekuaja läbinud mahekartuli ja -köögivilja saak Eestis

	Saak (tonni)		Saagi- muutus 07/06 +/-%	Osakaal kogusaagis (%)	
	2006	2007		2006	2007
Kartuli kogusaak	152 632	191 754	25,6	100,0	100,0
sh mahekartul	2 219	2 572	15,9	1,5	1,3
Köögivilja kogusaak	61 300	71 600	16,8	100,0	100,0
sh maheköögivilja	230	279	21,1	0,4	0,4
sh maheköögivilja avamaalt	227	273	20,1	0,5	0,5
sh maheporgand	43	39	-8,9	0,3	0,2
mahekapsas	16	20	22,6	0,1	0,1
maherabarber	15	12	-19,3
mahesöögipeet	12	5	-57,7	0,2	0,1
maheküüslauk	2	4	175,0	1,0	2,5
mahesibul	2	4	60,9	0,1	0,3
mahekaalikas	3	2	-30,8	0,2	0,1
mahepastinaak	0,2	1	250,0
mahesalat	0,2	0,1	-50,0
muu maheköögivilja	30	184	41,6
maheköögivilja katmikalalt*	3	6	103,2	0,03	0,05

* kogu katmikala köögiviljasaagis on arvutustes kasutatud ainult kurgi ja tomati saake

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Teiste saaduste tootmismahud olid oluliselt väiksemad. Enamasti jäi maheköögivilja osakaal erinevate köögiviljade kogusaagis (tava+mahe) alla 0,5%, erandiks oli maheküslauk, mille osakaal kogusaagis ulatus 2007. aastal 2,5%-ni. Rabarberi puhul võib see olla suuremgi, kuid rabarberi kogusaagi kohta andmed puuduvad.

Töötlemine

Mahekartuli ja -köögivilja töötlejaid-pakendajaid-turustajaid oli VTA andmetel 2008. aasta septembri seisuga Eestis 5: OÜ Ökosahver, OÜ Mahetalu, OÜ Saare Ökokeskus, FIE Andrus Holts ja TÜ Eesti Mahe. Kõik nad tegutsesid ka 2007. aastal. Suurem osa tarbijani jõudnud kohalikust mahekartulist ja -köögiviljast oli kas lahtine või tarbijapakendisse pakitud töötlemata mahekartul ja -köögivili. Suurema lisandväärtusega mahekartulit ja -köögivilja pakkusid vaid OÜ Mahetalu, kes müüs kooritud, tükeldatud ja vaakumpakendisse pakitud tooteid ning OÜ Saare Ökokeskus, kes pakkus oma restoranis mahekartulist ja -köögiviljast roogasid. 2008. aastal lisandus mahetunnustusega köögivilja töötlemisettevõtete nimekirja AS Salvest, kes plaanib hakata valmistama mahekonservkurke.

Tarbimine

Mahekartuli ja -köögivilja tarbimiskoguste väljaselgitamiseks lahutati vastavatest saakidest kaod, loomasöödana tarbimiskogused ning kartuli puhul ka seemnekartuli kogused samas proportsioonis mis tavatoodetel. Samuti lahutati maha kogused, mille kohta saadi tootjatega suhtlemisel infot mittemahedana ja töödeldult müüdud mahtude kohta. 2006. aastal jäi seega inimtarbimisest välja 42% kogu kartulisaagist (sh mahekartuli saagist), 2007. aastal 36%. Köögiviljasaagist moodustasid kaod ja tarbimine loomasöödana 2006. aastal statistikaameti andmetel 11,2%, 2007. aastal 15,2%. Tööstuslikku tarbimist mahekartuli ja maheköögivilja

Tabel 2.12

Kartuli ja köögivilja tarbimine ning üleminekuaja läbinud mahekartuli ja -köögivilja tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)			Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Kartuli kogutarbimine toiduks	113 353	146 376	29,1	100,0	100,0
sh mahekartul	1 250	1 600	28,0	1,1	1,1
sh müügiks	1 130	1 470	30,1
omatarbeks	120	130	8,3
Köögivilja kogutarbimine toiduks	90 655	84 372	-6,9	100,0	100,0
sh maheköögivili	210	230	9,5	0,2	0,3
sh müügiks	172	178	3,5
omatarbeks	38	52	36,8

Allikad: SA, EKI arvutused

puhul ei olnud. Seega võib öelda, et mahekartulit tarbiti 2007. aastal kokku 1700 tonni ja maheköögivilja 240 tonni. Aastane kasv oli mõlemas tootegrupis korralik – mahekartuli tarbimises 31% ning maheköögivilja puhul 20%. Samas olid tarbimiskogused endiselt üsna väikesed ning mahekartuli osas moodustas see 1,2% kogu kartuli tarbimisest Eestis ning maheköögivilja osas vaid 0,3% kogu köögivilja tarbimiskogusest.

Samas tuleb mainida, et kogu Eestis müüdud mahekartul ja -köögivili ei ole turul (kaupluses, turgudel, laatadel, otsemüük) olnud tarbijale arusaadavalt mahedana märgistatud või sellele viidatud, sest osad tootjad ei pea seda turustamisel oluliseks. Suurem osa mahekartulist ja -köögiviljast müüdi eelmistel aastatel otse talust. Kauplustes müügil olnud mahekartul ja -köögivili olid enamasti mahemärgiga või viidetega märgistatud, taludest müügil mitte alati.

Sortiment

EKI sortimendivaatluse käigus pandi kirja kõik müügilolnud Eestis toodetud mahekartulid ja -köögiviljad. Eraldi tootena läks kirja ka näiteks eri tootjate poolt pakutud kartul või köögivili. Vaatlustulemused näitavad, et kauplustest sai 2008. aasta jooksul osta 84 erinevat kodumaist mahekartuli- või köögiviljatoodet. Kuna mahekartuli ja -köögivilja saagid on praegu veel oluliselt väiksemad kui nõudlus, siis kogu aastaks paljusid tooteid müügiks ei jagu. Seetõttu oli kevadperioodil mahetoodete valik kasinam kui peale uut saaki. Suurema osa sortimendist moodustavad töötlemata, st pesemata ja koorimata, mahekartul ja -köögivili. Kuid müügil oli ka kooritud, tükeldatud ja vaakumpakendisse pakitud mahesaadusi. Osadel toodetel oli müügikohas kirjas ka tootja nimetus, osadel oli infoks lihtsalt Eesti mahetalutoodang. Kõik tootjanimedega ja erineva pakendi suurusega tooted loeti antud töös erinevaks tootenimetuseks. Kui tootjanimesid ei arvesta, siis oli mahekartulit ja -köögivilja 2008. aastal müügil 54 eri nimetust.

Suuremat mahekartuli ja -köögivilja sortimenti pakkusid kauplustes Läätsamäe talu, Kiltsimäe talu ja Tarvastu Saariku talu. Aasta jooksul on kauplustes oma toodangut pakkuvate mahetalude arv suurenenud.

Suurimat kodumaise mahekartuli ja -köögivilja sortimenti pakkus 2008. aastal kauplustest Ökosahver.

Tabel 2.13

Eesti mahekartuli ja -köögivilja sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku*
Kartul ja köögivili	11	18	42	33	84
sh värsked kartul	3	3	6	5	12
värsked köögivili	8	15	30	20	64
töödeldud tooted (sh kooritud, tükeldatud)	0	0	6	8	8

* sh need mahetooted, mida vaatlusaegadel müügil ei olnud, kuid mis olid teadaolevalt kauplustes müügil vaatlusperioodide vahel hooajaliselt

Allikas: EKI

Hinnad

Osa mahekartuli ja -kõogivilja kasvatajaid müüvad oma tooteid Eestis tavatoote hinnaga, aktiivsemad müüjad saavad oma mahetoodangu eest aga tavasaadustest kõrgemat hinda. 2008. aastal on mahekartul tootjalt otsemüügil olnud keskmiselt ligi 70% kallim tavakartulist, mahekõogivilil aga keskmiselt 2 korda kallim. Kauplustes jääb mahekartuli hinnavahe lahtise tavakartuliga võrreldes 50% ringi, mahekõogivilja eest tuleb aga tarbijail maksta enamasti 2-3 korda kõrgemat hinda kui tavakõogivilja eest. Suure hinnavahe põhjuseks on mahekõogivilja väike pakkumine, sest ka kõige põhilisemaid kõogivilju (kapsast jms) ei õnnestu aasta läbi mahekauplustest saada, rääkimata suurtest ketikauplustest. Pakkumise suurenemisega

Tabel 2.14

Kartuli ja kõogivilja ning mahekartuli ja -kõogivilja toodete hinnad Eestis (kr/kg)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Tootjahinnad (km-ta)					
Mahekartul	4.83	4.23	5.01	5.78	4.97
Tavakartul	2.61	2.44	3.50	3.17	2.93
Maheporgand	10.19	9.78	12.27	13.12	11.34
Tavaporgand	4.05	6.20	4.67	4.50	4.86
Mahekapsas	-	-	8.04	7.68	7.86
Tavakapsas	4.50	8.00	3.20	3.15	4.71
Mahekaalikas	11.97	12.50	14.89	14.92	13.57
Tavakaalikas	8.00	6.00	5.50	5.5	6.25
Mahepeet	10.00	10.00	11.93	12.21	11.04
Tavapeet	3.23	5.75	5.57	5.33	4.97
Jaehinnad (km-ga)					
Mahekartul, lahtine	10.98	10.00	15.78	11.16	11.98
Mahekartul, pakitud	8.50	8.75	24.00	24.00	16.31
Tavakartul, lahtine	7.32	7.78	9.42	8.23	8.19
Tavakartul, pakitud	9.64	9.53	14.44	12.74	11.59
Maheporgand, lahtine	21.90	19.67	29.50	25.33	24.10
Maheporgand, pakitud	-	-	39.50	39.50	39.50
Tavaporgand, lahtine	6.68	12.80	10.70	5.78	8.99
Tavaporgand, pakitud	13.25	18.83	21.41	17.15	17.66
Mahekaalikas	22.38	22.50	39.00	30.00	28.47
Tavakaalikas	11.90	12.10	10.10	9.97	11.02
Mahepeet	19.13	19.83	36.00	36.00	27.74
Tavapeet	4.33	6.30	9.30	6.90	6.71
Maheküüslauk	173.50	-	141.33	160.00	158.28
Tavaküüslauk	49.90	52.60	45.47	48.93	49.23

Allikas: EKI

väheneb kindlasti ka hinnavahe mahe- ja tavasaaduste vahel, kuid võrdse hinnaga ei müüda neid praktiliselt kuskil maailmas.

Võrdluseks Rootsis on maheköögivilja hinnaerinevus tavaköögiviljadest eri kultuuride puhul väga erinev ning see võib olenevalt hooajast palju muutuda. Üsna tavaline on see, et maheköögivilja hinnad on Rootsis 2 korda kõrgemad kui tavaköögiviljadel.

Saksamaal on ZMP andmetel 2008. aastal mahekartul olnud kauplustes 2,4 korda kallim tava-kartulist, maheporgand 86%, mahe salatikurk 2,4 korda ja mahetomat 2,9 korda kallimad vastavatest tavatoodetest. Kui võrrelda Eesti kauplustes maheköögivilja hinnataset Saksamaa kaupluste hinnatasetega, siis võib öelda, et tarbija jaoks hinnavahe väga suur ei ole. Pakitud mahekartul on Tallinna kauplustes 2008. aasta jooksul olnud keskmiselt 20% odavam Saksamaa kauplustes müüdud 1-2,5-kilostesse pakitud saksa mahekartulist. Maheporgandit müüakse meie kauplustes enam-vähem sama hinnaga, mis Saksamaal. Suur vahe on aga pakkumises, sest Saksamaal ja Rootsis on värsked mahesaadused aasta läbi müügil ning oluliselt rohkemates kauplustes, Eestis aga ei jagu enamikke maheköögivilju aasta läbi müügiks ka vähestes kauplustes.

Müügikäive

Mahekartuli ja -köögivilja müügikäibe arvutamisel korrutati otsemüügikogused mahesaaduste keskmiste tootjahindadega ning kauplustest müüdud kogused mahesaaduste keskmiste jae-hindadega. Kaupluste osakaal mahekartuli ja -köögivilja kogumüügis arvutati suurematelt mahesaaduste müüjatelt kogutud andmete põhjal.

Uuringust selgus, et **mahekartulit ja -köögivilja müüdi 2007. aastal Eestis kokku ligi-kaudu 11 mln krooni eest**. Seda oli kolmandiku võrra rohkem kui aasta tagasi. Mahekartuli osakaal kartuli siseturu müügikäibes oli 2007. aastal 2,5%, maheköögiviljal aga napilt 0,2%.

Tabel 2.15

Kartuli ja köögivilja ning Eestis toodetud mahekartuli ja -köögivilja hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Kartul ja köögivili	1430	1480	3,5	100,0	100,0
sh mahekartul ja -köögivili	8,2	10,9	32,9	0,6	0,7
sh mahekartul	6,0	8,9	48,3	1,7	2,5
maheköögivili	2,2	2,0	-9,1	0,2	0,2

Allikas: EKI

2.4 Puuvili ja marjad ning neist tooted

Tootmine

Statistikaameti andmetel toodeti Eestis 2007. aastal puuvilju ja marju kokku 6600 tonni. Sellest 342 tonni ehk 5% olid mahepuuviljad (247 t) ja -marjad (95 t). Üleminekuaja läbinud maheviljapuid oli Eestis 2007. aastal 280-l tootjal, mahemarju (sh maasikad, astelpaju) kasvatas 176 tootjat. Keskmine mahepuuviljasaak oli 880 kg ühe tootja kohta ning keskmine marjasaak 541 kg tootja kohta. Mahemarjadest kasvatatakse Eestis enam maasikaid (49% mahemarjasaagist 2007.a) ja astelpaju (28%), nende tootjaid oli vastavalt 68 ja 35. Kuna osad tootjad on kogu oma marjatoodangu pannud muude mahemarjade alla, siis tegelikult on siintoodud tabelis üksikute mahemarjade saagid suuremad. Maheregistri pidamisel võiks edaspidi jälgida, et need marjad mis on eraldi vormides välja toodud ja mille kohta peaksid tootjad toodangu andmeid esitama, võiks marjakasvatajad need andmed ka eraldi ridadele märkida. Muude alla võiks jääda siiski vaid vähemolulised marjad. See annaks erinevate mahemarjade saakide kohta õigema pildi ning aitaks ka töötlemist paremini planeerida.

Tabel 2.16

Puuvilja- ja marjasaak ning üleminekuaja läbinud mahepuuvilja ja -marjasaak Eestis

	Saak (tonni)			Osakaal kogusaagis (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 %	2006	2007
Puuvilja- ja marja kogusaak	5855	6600	12,7	100,0	100,0
sh mahepuuvili ja marjad	355	342	-3,8	6,1	5,2
sh mahepuuvili	236	247	4,5	7,1	5,8
sh maheõun	37	92	146,7
muu mahepuuvili (pirn, kirss jm)	199	155	-22,2
maheaiamarjad	119	95	-20,2	5,0	4,2
sh mahemaasikas	28	46	68,4	1,8	3,1
maheastelpaju	69	26	-61,5
mahe must sõstar	1	3	123,1	0,3	1,8
mahevaarikas	2	2	-37,5	1,0	0,7
mahe punane sõstar	0,1	1	1200,0
muud mahemarjad	20	17	-13,8

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Suuremad märgistamisõigusega mahepuuvilja kasvatajad olid 2007. aastal OÜ Aatinger (Harjumaa), Tällevere-Lohu talu (Viljandimaa) ja Ruukli talu (Viljandimaa). Suuremad mahe-marjade (sh maasikas, astelpaju) kasvatajad olid Vello Kana (Jõgevamaa), Peeter Pöder (Tartumaa), Mulgu talu (Pärnumaa) ja OÜ Berry Farming (Tartumaa).

Töötlemine

2007. aasta lõpu seisuga oli Eestis 6 mahetunnustusega puuvilja- ja marjatöötletajat: OÜ Ökosahver, AS Pärnu Laht, OÜ Saare Ökokeskus, OÜ Sfinx-E, Koplímäe talu ja AS Saarek, kuid osad neist mahetooteid veel ei valmistanud. 2008. aastal oktoobri lõpu seisuga ühtki tunnustatud mahepuuvilja ja -marjade töötletajat lisandunud ei ole.

Kuna erinevaid mahepuuviljast- ja -marjadest valmistooteid tootsid vähesed ettevõtted, siis nende toodete toodangu mahtude kohta andmeid konfidentsiaalsuse tõttu esitada ei saa, kuid neid arvestati eesti mahetoodete müügi käibe arvutustes.

Tarbimine

Mahepuuvilja ja -marjade tarbimismahu väljaarvutamiseks lahutati vastavate toodete saagist kaod ja loomasöödaks tarbimine samades proportsioonides, nagu kogu puuvilja- ja marja-saagi puhul vastavate aastate kohta. 2007. aastal jäi selliselt arvutades inimtarbimisest välja ligi 13% toodetud mahepuuviljadest ja marjadest (2006.a ligi 11%). Seega hinnanguliselt **tarbiti 2007. aastal mahepuuvilju ja -marju 300 tonni, mis on 0,6% kogu marjade ja puuviljade tarbimiskogusest.** Kuna saagid olid 2007. aastal aastatagusest väiksemad, siis oli ka tarbimine väiksem kui 2006. aastal. Nimetatud tarbimiskogus sisaldab nii müügiks kasvatatud koguseid kui ka omatarbimist. Välja on jäetud need kogused, mille puhul suuremate tootjatega suheldes selgus, et need müüdi mittemahedana (nt tavamarjade kokkuostjatele). Kuna üleminekuaja läbinud mahepuuvilja ja -marjakasvatajaid tuli aastaga üle kolmandiku juurde, siis suurenes ka omatarbimise maht 2007. aastal märgatavalt.

Pea kogu Eestis kasvatatud mahepuuviljade ja -marjade müügi kogusest müüdi otse taludest, kaupluste kaudu jõudsid 2006. ja 2007. aastal turule vaid väikesed kogused.

Tabel 2.17

Puuvilja ja marjade ning üleminekuaja läbinud mahepuuvilja ja -marjade tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)			Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/- %	2006	2007
Puuvilja ja marjade kogutarbimine toiduks	59 110	53 613	-9,3	100,0	100,0
sh mahepuuvilja ja -marjad	310	300	-3,2	0,5	0,6
sh müügiks	260	215	-17,3
omatarbeks	50	85	70,0

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

Eestis toodetud mahepuuvilju ja -marju leidis kauplustes käesoleval aastal suhteliselt vähe. Suvel ja sügisel peale uut saaki nende valik laienes oluliselt, kuid enamus neist olid sortimendis lühiajaliselt. Kuna osa marju oli hooajal müügil vaid mõnedel nädalatel ning need

nädalad ei juhtunud EKI poolt läbiviidud vaatlusaegade sisse, siis lisati vahepeal müügilolnud (teadaolevad) mahemarjad (nt mahemaasikad jms) aasta kohta summeeritud numbrisse. Erinevaid Eestis kasvatatud mahepuuvilja ja -marju oli 2008. aastal kauplustes müügil 15. Töödeldud mahepuuvilja- ja -marjatooteid on seni Eestis toodetud veel vähe. Seoses koduköökide kasutamisevõimalustega võiks mahemarjakasvatavad moose ja mahlu praegusest oluliselt enam toota ja kauplustesse (eriti ökopoodidesse) müügiks pakkuda. Samuti tuleks riiklikul tasandil üle vaadata kõik nõuded, mis seni takistavad väikekäitlemise arengut Eestis (kõrged riigilõivud jm tasud, kohustuslikud sagedased laborianalüüsid jms). Nendegi seas võib olla korrektset ja seaduslikku väikeettevõtlust piiravaid tegureid.

Tabel 2.18

Eesti mahepuuvilja ja -marjade sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku*
Puuvili ja marjad	1	1	4	5	15
sh värsked puuvili	0	0	2	3	4
värsked marjad	0	0	1	0	9
töödeldud tooted (mahlad, moosid, külmutatud marjad jms)	1	1	1	2	2

* sh need mahetooted, mida vaatlusaegadel müügil ei olnud, kuid mis olid teadaolevalt kauplustes müügil vaatlusperioodide vahel hooajaliselt

Allikas: EKI

Hinnad

Mahepuuvilja ja -marju on kauplustes võimalik osta vaid hooajal ja sedagi üsna väikestes kogustes. 2008. aastal olid maheõunad keskmiselt ligi kolmandiku võrra kauplustes kallimad kui kodumaised tavaõunad. Turul müüdavate kodumaiste õuntega tuleb hinnavahe üle 50%. Viimastel aastatel on aedmaasika turgu Eestis tugevalt mõjutanud odavad importmarjad, mis jõuavad turule enne saagi valmimist Eestis, mistõttu hooaja alguse kõrgemaid hindu ei pruugi

Tabel 2.19

Kartuli ja köögivilja ning mahekartuli ja -köögivilja toodete jaehinnad Eestis (kr/kg km-ga)

	Märts '08	Juuni' 08	Sept' 08	Nov' 08	Aasta keskmine
Maheõun Tallinna kauplustes	-	-	35.00	27.00	31.00
Tavaõun (kodumaine) Tallinna kauplustes	-	-	22.60	23.62	23.11
Tavaõun (kodumaine) turgudel	-	-	20.45	19.29	19.87
Mahe aedmaasikas Tallinna kauplustes	-	66.00*	-	-	66.00*
Tava aedmaasikas (kodumaine) turgudel	-	62.25*	-	-	62.25*
Mahe aedvaarikas Tallinna kauplustes	-	164.00*	-	-	164.00*
Tavaaedvaarikas (kodumaine) turgudel	-	69.08*	-	-	69.08*
Mahe astelpajumoos	106.00	128.00	142.00	142.00	129.50
Tava astelpajumoos	98.44	98.44	89.69	89.69	94.07

*hooajal

Allikas: EKI

ka Eesti tootjad enam eriti saada või kui siis väga lühikest aega. Mahe-vaarikate hind üksikutes ökopoodides ning nende hind oli üsna keskmise turuhinna tasemel. Mahe-vaarikate hind ökokauplustes oli aga üle 2 korra kõrgem tavavaarikate hinnast Eesti turgudel. Turgu on nii ühele kui teisele kaubale ning kuna isekasvatamine jääb järjest vähemaks, siis on nõudlust mahemarjadele ja -puuviljadele kindlasti ka lähiaastail Eestis (ja ka eksporditurgudel) piisavalt.

Mahe astelpajumoos on sarnasest tavatootest Eesti kauplustes olnud 2008. aastal keskmiselt 38% kallim, kuid vaatamata hinnaerinevusele on ka see omale tarbijaid leidnud.

Saksamaa kauplustes on maheõunad käesoleval aastal olnud 64% kallimad tavaõuntest. Eesti maheõunad on ligi kolmandiku odavamad kui maheõunad Saksamaal. Mahemaasikad on tarbija jaoks Saksamaal aga ligi 70% kallimad kui tavalised saksa maasikad ning üle 50% kallimad kui mahemaasikad Eesti tarbijate jaoks.

Rootsis on erinevate mahemarjade ja -puuviljade puhul hinnaerinevus tavatoodetega olenevalt kultuurist, müügikanalist ja aastaajast väga erinev. See võib olla väga väiksest marginaalst kuni kahekordse erinevuseni hinnas.

Müügikäive

Mahepuuvilja ja -marjade müügikäive ning puuvilja ja marjade kogumüügikäive arvutati sarnaselt teiste tootegruppidega. Eraldi arvestati ka töödeldud toodete müügikäivet. Omatarbitud ja teadaolevalt mittemahedana müüdnud koguseid arvesse ei võetud. Kokku müüdi Eestis puuvilja ja marju 2007. aastal ligi 1,5 mld krooni eest. Mahepuuviljade ja -marjade müügikäive ulatus 6 mln kroonini, mis on 0,4% kogu selle tootegrupi müügikäibest Eesti turul. Mahetoodete müük suureneks kohe märgatavalt kui turule tuleks enam mahemarjadest ja -puuviljadest valmistatud töödeldud tooteid kas külmutatuna, hoidistena või mahladena. Osa mahetootjaid on selleks ettevalmistusi tegemas. Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus on viimastel aastatel korraldanud ka mitmeid mahemarjade ja -puuviljade töötlemise alaseid koolitusi väikeettevõtjatele. Nõudlust neile toodetele on, sest mooside-mahlade isetegemist jääb Eestis järjest vähemaks ning üha enam ostetakse neid tooteid valmis kujul kauplustest.

Tabel 2.20

Puuvilja ja marjade ning Eestis toodetud mahepuuvilja ja -marjade hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Puuvilja ja marjad	1347	1480	9,9	100,0	100,0
sh mahepuuvilja ja -marjad	5,3	6,0	13,2	0,4	0,4

Allikas: EKI

2.5 Maitse- ja ravimtaimed ning taimeteed, maitseained ja ürdid

Tootmine

2007. aastal toodeti Eestis 12,6 tonni üleminekuaja läbinud mahedaid maitse- ja ravimtaimi (sh köömned, sinepiseemned). Suurema osa toodangu mahust moodustavadki maheköömned ja -sinepiseemned. 2007. aasta tootmiskaht oli TTI andmetel 64% väiksem kui aasta tagasi, kusjuures eelkõige vähenes köömne- ja sinepiseemnetoodang. Suuremad Eesti mahedate maitse- ja ravimtaimede kasvatajad olid 2007. aastal OÜ Tällevere Agro, OÜ Elujõud ja Uuskaubi talu. Kokku kasvasid mahedaid maitse- ja ravimtaimi 2007. aastal 21 tootjat.

Maitse- ja ravimtaimede toodangu kogumahu kohta statistikat Eestis ei peeta, mistõttu ei ole võimalik välja arvutada ka mahemaitse ja -ravimtaimede osakaalu selles.

Tabel 2.21

Üleminekuaja läbinud mahedate maitse- ja ravimtaimede saak Eestis (tonni)

	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%
Mahedad maitse- ja ravimtaimed	35,4	12,6	-64,4

Allikas: Mahepõllumajanduse register

Lisaks endakasvatatud mahedate maitse- ja ravimtaimede kogutakse neid (ja seeni) mitteharitavatelt aladelt. Mitteharitavatelt aladelt mahetaimede ja -seente korjamine ja mahe- toodetes kasutamine on Eestis aasta-aastalt suurenenud. 2007. aastal kogusid registreeritud mahetootjad mitteharitavatelt aladelt saaki kokku 251 hektarilt (2006.a 221 ha). Korjati nii seeni, marju (vaarikas, mustikas, pohl jt) kui koguti ka ravimtaimi (kõrvenõges, naistepuna, teeleht, paiseleht, raudrohi, kanarbik jms). Kokku tegeles sellega 2007. aastal 18 mahetootjat. Suuremad korjealad olid Edgar Koltsil (Võrumaa), Kautla Talu OÜ-l ja Ave Aderil (Harjumaal). Keskmine korjeala suurus ühe mahetootja kohta oli 14 ha.

Tabel 2.22

Mitteharitavatelt aladelt mahetaimede ja -seente korjepindala (ha)

	2006	2007
Mahedad maitse- ja ravimtaimed, maheseened	221	251

Allikas: Mahepõllumajanduse register, TTI

Töötlemine

Mahedate maitse- ja ravimtaimede töötlejaid oli 2007. aastal VTA andmetel Eestis 4 (OÜ Elujõud, FIE Andrus Holts Ülejõe talu, FIE Liisi Kutkina, FIE Tiiu Väinsaar Trummi talu), 2008. aastal lisandus veel 2 ettevõtet (OÜ Norman Ravimtaimed, OÜ Süvahavva Loodus- talu). Ravimiameti andmetel võis Eestis 2008. aastal ravimiks klassifitseeritud drooge toota kokku 8 tootjat, neist ühel (OÜ Elujõud) oli ka mahetöötlemistunnustus.

VTA andmetel toodeti 2007. aastal Eestis 2,8 tonni mahetaimeteesid, -maitseaineid ja -ürte. Toodang vähenes võrreldes varasema aastaga ligikaudu kolmandiku võrra, samas mahetaimeteede tootmiskaht suurenes.

Tabel 2.23

Mahetaimeteede, -maitseainete ja -ürtide toodang Eestis (tonni)

	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%
Mahetaimeteed, -maitseained, -ürdid	4,3	2,8	-34,9
sh mahetaimeteed (hinnanguliselt)	...	2,6	...

Allikad: VTA, EKI

Sortiment

Sortimendivaatlustest selgus, et Eesti mahetootjad pakuvad kauplustes rikkalikku mahedate maitse- ja ravimtaimede valikut. Suuremates kauplustes neid küll müügil ei ole, kuid neid leiab kõigist ökopoodidest ja mitmetest apteekidest. Kokku registreeriti kauplustes vaatluste käigus 87 erinevat kodumaist mahedat maitse- ja ravimtaime, -taimeteed, sh üks sort Eestis valmistatud mahekohvi. Ligi 80% neist toodetest olid erinevate tootjate taimeteed. Rikkalikku sortimenti pakkusid kõik kuus VTA poolt tunnustatud mahedate maitse- ja ravimtaimede töötlejat. Ka siin valik laienes märgatavalt aasta teises pooles, kui korjati uus saak ja mahetöötlejate hulka lisandusid uued ettevõtted.

Vaatamata sellele, et mahedate maitse- ja ravimtaimede valik on üsna suur, on siingi veel palju võimalusi tootearenguks – nt mitmetel tootjatel vajaksid pakendid kaasajastamist ja tarbijale mugavamaks muutmist. Tootevalikut võiks rikastada ka taimeteede kinkepakenditesse pakendamisega.

Suurim valik kodumaiseid mahedaid maitse- ja ravimtaimi oli Maa kaupluses.

Tabel 2.24

Eesti mahedate maitse- ja ravimtaimede sortiment kauplustes 2008.a (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Maitse- ja ravimtaimed, kohv	37	24	42	59	87
sh taimeteed	28	17	30	50	67
maitsetaimed	8	7	12	9	19
kohv	1	0	0	0	1

Allikas: EKI

Tuleb märkida, et tavatarbijale, kes mahedate maitse- ja ravimtaimede puhul soovib registrist kontrollida, kas tegemist on tunnustatud mahetoodete tootjaga, jääb kohati nende toodete puhul hätta, sest toote peal kasutatakse sageli talu nime, registrist leiab aga ettevõtja nime (nt FIE nime). Seetõttu soovitame tootjatel märkida kas tootele lisaks talu nimele ka ettevõtja registris olev nimi või registripidajatel lisada registris olevale nimele talu nimi, mida toodetel kasutatakse.

Hinnad

Mahetaimeteede hind on 2008. aastal kauplustes olnud ligikaudu 10-25% (keskmiselt ~15%) kõrgem tavataimeteede hinnast. Hinnavahe sõltub ka sellest kui palju pakkujaid ühe või teise

mahe- või tavatoote puhul on – kui nt tavatoote pakkujaid on vähe, siis on ka tavatoote hind kõrgem ja hinnavahe mahetoodetega väiksem kui mõne teise toote puhul, kus pakkujaid mitmeid.

Tabel 2.25

Taimeteede ning mahetaimeteede jaehinnad Eestis (kr/10g km-ga)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Mahekibuvitsatee	4.32	4.38	4.28	4.38	4.34
Tavakibuvitsatee	3.10	2.60	4.74	4.61	3.76
Mahekummelitee	14.83	15.00	17.17	17.50	16.13
Tavakummelitee	13.77	12.53	12.80	12.88	13.00
Mahenõmm-liivatee	14.83	15.25	17.08	15.00	15.54
Tavanõmm-liivatee	16.53	15.33	-	-	15.93
Mahepiparmünditee	16.00	16.00	15.00	14.41	15.35
Tavapiparmünditee	13.87	14.50	12.78	12.72	13.47

Allikas: EKI

Müügikäive

Mahedate maitse- ja ravimtaimede jaemüügikäibe väljaselgitamisel kasutati mahedana turul müüdnud taimeteede kogust ning keskmisi mahetaimeteede jaehindu.

Maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede kogu müügikäive arvutati sarnaselt teiste tootegruppidega. Leibkonnauuringutes kasutatud metoodika (selle tootegrupi puhul liiga väike valim) tõttu võib selles tootegrupis koguturumaht olla alahinnatud ja neid andmeid selle tootegrupi puhul tuleks kasutada teatava ettevaatlikkusega.

Arvutustest selgus, et mahedaid maitse- ja ravimtaimi müüdi jaeturul 2007. aastal 2,9 mln krooni eest. See moodustas 4,7% kogu maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede jaemüügikäibest.

Tabel 2.26

Maitse- ja ravimtaimede ja taimeteede ning Eestis toodetud mahedate maitse- ja ravimtaimede hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Maitse- ja -ravimtaimed, taimeteed	58	62	6,9	100,0	100,0
sh mahe maitse- ja ravimtaimed	2,1	2,9	38,1	3,6	4,7

Allikas: EKI

2.6 Liha ja lihatooted

Tootmine

Eesti lihatoodang on viimastel aastatel kõikunud 70 tuhande tonni ringis. Sellest veidi üle 1 tuhande tonni oli 2007. aastal üleminekuajal läbinud mahelihatoodang, mis moodustas 1,5% Eesti kogu lihatoodangust (2006.a 1,1%). Maheliha osakaal on suurim lambaliha osas, kus see küündib eri aastatel koguni 24-30%-ni. Märkimisväärne osakaal kogutoodangus on ka maheveiselihal, mis moodustas 2007. aastal ligi 6% kogu veiselihatoodangust Eestis. Teiste lihaliikide toodang mahedana on pea olematu. Maheliha toodangu maht 2007. aastal suurenes jõudsalt (+38% võrreldes eelmise aastaga).

Suuremad maheveiseliha tootjad olid möödunud aastal OÜ Taropedaja (Harjumaa), Liiva-peetri talu (Hiiumaa), AS Saidafarm (Harjumaa) ja OÜ Lõunapiim (Võrumaa). Suuremad lamba- ja kitseliha tootjad olid Saaremaa Ökoküla AS (Saaremaa), AS Kaskater (Harjumaa), Uuepõllu talu (Raplamaa) ja Voose-Nirgu talu (Harjumaa). Maheveiseliha tootjaid oli Eestis kokku 307, mahelambaliha tootjaid 196 ning mahekitselihatootjaid 33.

Tabel 2.27

Lihatoodang ja üleminekuaja läbinud mahelihatoodang Eestis

	Toodang (tonni lihakaalus)			Osakaal lihaliigi kogutoodangus (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Liha kogutoodang	69 400	70 501	1,0	100,0	100,0
sh maheliha	786	1 079	38,0	1,1	1,5
sh maheveiseliha	606	913	50,7	4,1	5,9
mahelamba- ja kitseliha	151	143	-5,3	30,2	23,8
mahesealiha	24	16	-33,3	0,1	0,0
mahelinnuliha	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0
muu maheliha	0,4	6,5	16 korda	0,1	0,9

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Töötlemine

Toodangu mahtude poolest võiks eeldada, et maheveise- ja -lambaliha võiks kaubanduse sortimendis olla, kuid aastaid on tootjatele probleeme tekitanud mahetapamajade puudumine või nende vähesus. 2008. aasta lõpus oli lihakäitlemise tunnustus Eestis kokku 119-1 ettevõtetel. 2007. aastal oli mahetunnustus vaid Saaremaa Lihatööstusel, kes tegeles maheloomadega vaid tellimuste alusel. 2008. aasta suvel sai mahetunnustuse ka OÜ Märjamaa Lihatööstus, mis hakkas kohe ka maheloomi kokku ostma ja maheliha kaubandusele ja toitlustusklientidele pakkuma.

Kuna sertifitseeritud maheliha töötlemise ettevõtete arv Eestis liiga väike, siis töödeldud maheliha toodangumahtude andmeid avaldada ei saa, kuid neid arvestati üldise mahetoodete turumahu hindamisel.

Näiteks Rootsis tapetakse ligi 80% maheloomadest mahetapamajades, 20% viiakse tava- tapamajja. Eestis sellise tasemeni jõudmiseks peaksid veel mitmed väiksed või vähemalt üks suur tapamaja ja lihatööstusettevõtte omale mahetunnustuse tegema ja sellega aktiivsemalt tegelema hakkama.

Tarbimine

Kuna Eestis aktiivset maheliha töötlemist 2006. ja 2007. aastal ei toimunud, jäi ka maheliha mahedana tarbimine väikseks. Hinnanguliselt tarbiti 2007. aastal maheliha 43 tonni, selle hulka on arvestatud nii üleminekuaja läbinud loomadelt pärit ja mahedana töödeldud liha ning liha omatarbimine (kodus oma loomade liha tarbimine). Mahedana tarbiti põhiliselt veise- ja lambaliha, teiste lihaliikide tarbimine oli marginaalne ja vaid omatarbimisena. Maheliha tarbimine moodustas vaid 0,04% kogu lihatarbimisest Eestis. See näitab selgelt maheliha osas suuri tapa- ja töötlemisprobleeme, sest kodustapetud liha müüa ei tohi ning mahetöötlejaid oli 2007. aastal Eestis vaid üks ja seegi Saaremaal, kuhu mandrilt loomade transport on tülikas ja kallis.

Kui mahedana oleks tarbitud kogu toodetud maheliha kogus, oleks maheliha osakaal kogu lihatarbimises 2007. aastal olnud 1,1%. Selline maheliha tarbimise osakaal on üsna tavapära- ne ka teistes Euroopa riikides. Seega võib maheliha väikese turuosakaalu peamiseks põh-

Tabel 2.28

Lihatarbimine ja maheliha tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)			Osakaal lihaliigi kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Lih kogutarbimine toiduks	94 400	95 500	1,2	100,0	100,0
sh sealih	46 900	47 700	1,7	49,7	49,9
linnuliha	23 500	23 700	0,9	24,9	24,8
veiseliha	18 400	18 600	1,1	19,5	19,5
lamba- ja kitseliha	600	700	16,7	0,6	0,7
muu liha (sh rupskid)	5 000	4 800	-4,0	5,3	5,0
sh maheliha mahedana	32	43	34,4	0,03	0,04
<i>sh maheliha*</i>	786	1 079	38,0	0,8	1,1
<i>sh maheveiseliha*</i>	606	913	50,7	3,3	4,9
<i>mahelamba- ja kitseliha*</i>	151	143	-5,3	25,2	20,4
<i>muu maheliha*</i>	29	23	-20,7	0,04	0,03

* kui turul oleks tarbitud kogu toodetud maheliha

Allikad: SA, EKI arvutused

juseks pidada vajakajäämisi maheliha töötlemises. Kui teistes Euroopa riikides tegelevad suured tavalihha töötlemise ettevõtted ka maheliha töötlemise ja turustamisega, siis seni ei ole Eestis ükski suurtööstus maheliha oma tootesortimenti võtnud ja mahelihatooteid tootnud. Tänu Märjamaa Lihatööstus OÜ-le on 2008. aastal maheloomade tapmine oluliselt suurenenud ning turul on müügil ka värsked kodumaine maheliha.

Sortiment

Varasematel aastatel maheliha tavatarbijal Eestis enamasti ametlikult osta ei õnnestunud. Saaremaa Lihatööstuselt teenustööna tapetud maheloomade liha müüdi vaid väga väikestes kogustes. Maheliha müük aktiveerus alates Märjamaa Lihatööstuse mahetunnustuse saamisest. Peale seda jõudsid (üksikutesse) kauplustesse müügil mitmed värsked veise- ja lambaliha tükid ning hakkliha. Kokku registreeriti kauplustes vaatluste käigus käesoleval aastal 20 erinevat Eestis toodetud mahelihatoodeid. Need jagunesid võrdselt maheveise- ja -lambaliha toodeteks.

Kauplustest pakkus suurimat maheliha valikut kauplus Ökosahver.

Tabel 2.29

Eesti maheliha sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Lihatooted	0	0	17	15	20
sh veiseliha	0	0	7	9	9
lambaliha	0	0	8	4	9
hakkliha	0	0	2	2	2

Allikas: EKI

Hinnad

Tallinna kauplustes müügiloleva mahelambaliha sortiment on 2008. aastal olnud keskmiselt ligi 2 korda kallim tavalisest lambaliha sortimendist. Kuna maheveiselihana on müügil vaid lihaveiseliha, siis võrreldes selle hinda tavalihaveise liha hinnaga, võib öelda, et hinnatase on enam vähem sama. Osad mahelihaveise tükid on ligikaudu 15-20% tavalihaveise lihast kallimad, osad aga odavamad. Maheveise- ja -lambaliha on kauplustes müügil alates 2008. aasta sügisest.

Maheloomade kokkuostuhindu avaldada ei saa, sest liiga väheste maheloomade tapmisega tegelevate ettevõtete tõttu on need andmed konfidentsiaalsed.

Rootsis maksti mahesigade eest tapamajades 2006. aastal keskmiselt 68% kõrgemat hinda kui tavasigade eest, mahenoorveiste eest ligi 17% enam, mahelehmade eest 5% enam ning mahelammaste eest ligi 10% enam. Maheveiste ja -lammaste kokkuostuhinna lisa on viimastel aastatel vähenenud, varem oli see suurem.

Taanis on maheliha hinnavahe võrreldes tavalihaga väiksem – sigadel ligikaudu 20%.

Tabel 2.30

Liha ning maheliha jaehinnad Eestis (kr/kg km-ga)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Lambaliha	154.03	162.48	170.13		
Mahelambaliha	-	-	224.69	217.42	221.06
Veiseliha kondiga	63.93	67.40	67.33		
Mahelihaveiseliha kondiga	-	-	140.20	145.58	142.89
Veiseliha kondita	117.90	119.96	120.26		
Maheveiseliha kondita	-	-	326.00	388.00	357.00
Mahelihaveise antrekoot	-	-	177.00	177.50	177.25
Lihaveise antrekoot (laagerdatud)	-	-	-	151.30	151.30
Mahelihaveise välisfilee	-	-	194.00	194.50	194.25
Lihaveise välisfilee (laagerdatud)	-	-	-	200.23	200.23
Lihaveise liha					
Hakkliha (kodune)	60.38	63.34	65.59		
Mahehakkliha (lihaveise)	-	-	83.00	87.00	85.00

Allikas: EKI

Müügikäive

Maheliha müügikäibe väljaarvutamisel kasutati 2008. aastal kogutud maheliha jaehindu ning 2006. ja 2007. aastal mahedana müüdud lihakoguseid. Kuna 2006. ja 2007. aastal ei müüdnud maheliha kauplustes, kasutati arvutustes tootjahinnana 1/3 võrra maheliha jaehindadest madalamaid hindu.

Arvutustest selgus, et **maheliha müüdi 2007. aastal Eestis hinnanguliselt ligikaudu 400 tuh krooni eest** (2006.a 100 tuh kr). See oli vaid 0,01% liha ja lihatoodete kogu müügikäibest. Kuna 2008. aastal hakkas Märjamaa Lihatoöstus maheloomi kokku ostma, tapma ja värsket maheliha turule pakkuma, siis tuleb käesoleva aasta maheliha müügikäive kordades suurem kui varasematel aastatel.

Tabel 2.31

Liha ja lihatoodete ning Eestis toodetud maheliha hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Liha ja lihatooted (hinnanguliselt)	3850	3900	1,3	100,0	100,0
sh maheliha	0,1	0,4	4 korda	0,00	0,01

Allikas: EKI

2.7 Munad

Tootmine

Eesti munatootmisettevõtted on viimastel aastatel olnud kimpus mitmete linnuhaigustega ning importmunad pakuvad turul tugevat konkurentsi. Seetõttu on munatoodang Eestis vähenenud. 2007. aastal toodeti Eestis ligi 158 miljonit muna. Mahemunade toodang on Eestis veel väike, vaid 0,2% kogumunatoodangust (327 tuh muna 2007.a). Üleminekuaja läbinud mahemune tootsid 2007. aastal 132 tootjat, kelle keskmine munatoodang oli ligi 2500 muna tootja kohta aastas.

Suuremad Eesti mahemunade tootjad olid 2007. aastal Kitsevälja talu (Viljandimaa), Kusta talu (Tartumaa), Mulgu talu (Pärnumaa) ja Aime Saar (Tartumaa).

Tabel 2.32

Munatoodang ja üleminekuaja läbinud mahemunatoodang Eestis

	Toodang (tuh tk)			Osakaal kogutoodangus (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Muna kogutoodang	182 624	157 561	-13,7	100,0	100,0
sh mahemunad	365	327	-10,4	0,2	0,2

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Näiteks Rootsis toodeti 2006. aastal 6% ja Taanis 14% munadest mahedalt. Saksamaal oli mahemunade osakaal munade kogutoodangus ligi 7%, Suurbritannias 5%, Hollandis ja Prantsusmaal 3%.

Töötlemine

Munatoodete tootjaid ja munapakenduskeskusi on Eestis 2008. aasta lõpu seisuga 14. Mahemunatootjatest on munapakenduskeskus alates 2007. aasta lõpus vaid ühel tootjal – Kitsevälja talul, kes müüb pakendatud mahemune ka kauplustes. Teised mahemunatootjad müüvad mune otse talust ja ükski olemasolevatest teistest munapakenduskeskustest mahemunadega ei ole seni tegelenud.

Tarbimine

Mahemunade tarbimiskoguse väljaarvestamisel on mahemunatoodangust maha võetud munade tarbimine haudemunadeks ning loomasöödaks samas proportsioonis, mis tavamunadel. Sel viisil leitud mahemunade tarbimiskogus, mis 2007. aastal oli 307 tuh tk, sisaldab endas nii omatoodangu tarbimist kui ka müüdnud mahemunade koguseid. Kokku tarbiti Eestis mune 2007. aastal ligi 237 mln tk, mahemunade osakaal selles oli vaid 0,1%. 2006. aastal müüdi mahemunad otse talust klientidele, 2007. aastal jõudsid aasta lõpus esimesed mahemuna partiid ka kauplustesse, kuid valdav osa müüdi siiski otse taludest.

Tabel 2.33

Munatarbimine ja mahemunade tarbimine Eestis

	Tarbimine (tuh tk)			Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Muna kogutarbimine	219 200	236 800	8,0	100,0	100,0
sh mahemunad	343	307	-10,5	0,2	0,1
sh müügiks	247	210	-15,0
omatarbeks	96	97	1,0

Allikad: SA, EKI

Sortiment

Kauplustes müüdi 2008. aastal kokku kohalikke M-suurusega mahemune kahes erineva suurusega pakendis – 6 tk ja 10 tk karbis. Mõlema tootjaks oli Kitsevälja talu.

Tabel 2.34

Eesti mahemunade sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Munad	1	2	2	2	2

Allikas: EKI

Hinnad

Mahemunade otse talust müüjad saavad oma toodangu eest kõrgemat hinda kui suuremad tavamunade tootjad oma toodangu müügil. Vahe tavamunade tootjahinna ja mahemunade otsemüügihinna vahel on 2008. aastal olnud ligikaudu 60%. Kauplustes tuleb tarbijail mahemunade eest maksta ligi 2 korda kõrgemat hinda kui Eestis toodetud tavamunade eest. Nõudlust mahemunade järele aga on Eestis ka sellise hinnataseme juures.

Tabel 2.35

Munade ning mahemunade hinnad Eestis

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Tootjahinnad (kr/tk km-ta)					
Munad M+L	1.20	1.20	1.09	1.03	1.13
Mahemunad	1.75	1.84	1.78	1.85	1.80
Jaehinnad (kr/tk km-ga)					
Munad M+L	2.38	2.42	2.41	2.38	2.40
Mahemunad	4.58	4.84	4.82	4.38	4.66

Allikas: EKI

Rootsis oli 2006. aastal mahemunade tootjahind ligi 94% kõrgem tavapuuriakanade munade tootjahinnast ning 75% kõrgem tavavabapidamise kanade munade tootjahinnast.

Saksamaal on M-suurusega mahemunad 2008. aastal olnud kauplustes keskmiselt 64% kallimad tava vabapidamise munadest ning ligi 3 korda kallimad tava puurikanade munadest.

Müügikäive

Mahemunade müügikäibe väljaarvutamiseks kogus EKI suurematelt mahetootjatelt mahemunade müügimahud ja tootjahinnad, samuti koguti mahemunade jaehinnad kauplustest. Müügikäibe arvutamisel kasutati nii kauplustes müüdud mahemunade koguseid ja jaehindu kui ka otsemüügikoguseid ja -hindu. Omatarbimise koguseid müügikäibe väljaselgitamisel arvesse ei võetud.

Selgus, et **mahemune müüdi 2007. aastal Eestis hinnanguliselt veidi enam kui 300 tuh krooni eest. Seega veidi üle 0,1% Eesti jaeturul müüdud munadest saadi mahemunade müügist.** 2008. aastal on oodata mahemunade müügikäibe kasvu.

Tabel 2.36

Munade ning Eestis toodetud mahemunade hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Munad	245	255	4,1	100,0	100,0
sh mahemunad	0,3	0,3	0,0	0,1	0,1

Allikas: EKI

2.8 Mesi ja meesaadused

Tootmine

2007. aastal toodeti Eestis mett 756 tonni, sellest 8 tonni ehk 1,1% oli üleminekuaja läbinud mahemesi. Samas üleminekuaja läbinud mahemee toodang suurenes viimase aastaga 41%. Üleminekuaja läbinud mahemee tootjaid oli 2007. aastal 14, kelle keskmine meetoodang tootja kohta oli ligi 570 kg aastas. Aastaga suurenes üleminekuaja läbinud mahemesinike arv

Tabel 2.37

Meetoodang ja üleminekuaja läbinud mahemeetoodang Eestis

	Toodang (tonni)			Osakaal kogutoodangus (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Mee kogutoodang	826	756	-85	100,0	100,0
sh mahemesi	5,6	8,0	41,2	0,7	1,1

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

kaks korda. Suuremad mahemee tootjad olid Taali Mesila (Lääne-Virumaa), Everti-Kõrvi talu (Viljandimaa) ja Ilmar Mõlteri mesindustalu (Tartumaa).

Lisaks mahemeele toodeti 2007. aastal ka mõned kilod mahedat õietolmu.

Töötlemine

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli meepakendajaid Eestis 2008. aasta novembri seisuga 15. Mahemee töötlejaid Eestis 2007. aastal ei olnud, 2008. aastal sai vastava tunnustuse Taali Mesila, kus hakati tootma lisanditega mahemett. Varasematel aastatel müüdi vaid töötlemata (lisanditeta) erinevatelt korjealadelt pärit mahemett.

Tarbimine

Mett tarbiti Eestis 2007. aastal kokku hinnanguliselt 862 tonni, sellest 8 tonni ehk ligi 1% oli mahemesi. Kuna mahemee toodang aastaga suurenes, kasvas märkimisväärselt ka selle tarbimine. Kogu toodetud mahemesi tarbitakse samuti mahedana, sest seda veel 2006. ja 2007. aastal ei töödeldud.

Tabel 2.38

Meetarbimine ja mahemee tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)			Osakaal kogutarbimises (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/- %	2006	2007
Mee kogutarbimine	954	862	-9,6	100,0	100,0
sh mahemesi	5,6	8,0	41,2	0,6	0,9

Allikad: SA, EKI

Sortiment

Pealinnas võis vaatlusalustest kauplustest 2008. aastal leida vaid Taali Mesila mahemett ja meetooteid. Laatadel müüsid oma tooteid ka mõned teised meetootjad. Aasta esimeses pooles olid müügil vaid puhtad erinevatelt korjealadelt pärit meed, teises pooles aga ka juba lisandiga (ingveriga) mahemeed ja kärjemesi, mis suurendas sortimenti oluliselt. Laatadel ja turgudel võis müügil leida mahemett ka teistelt mahemee tootjalt, kuid antud töös on toodud vaid sortiment kauplustes. Suurem osa mahemeest müüakse klientidele otse taludest. 2008. aastal oli suurima mahemee valikuga Maa kauplus Viru Keskuses.

Tabel 2.39

Eesti mahemee ja -meetoodete sortiment kauplustes 2008. aastal (tootenimetuste arv)

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Mesi ja meetooted	7	7	13	10	16

Allikas: EKI

Hinnad

Eesti mahemee hinnad on 2008. aastal olnud tootjatel otsemüügil keskmiselt 87 kr/kg ringis (km-ta), kauplustes 150 ringis (km-ga). Mahemee tootjahinnad on vaid veidi kõrgemad kui tavamee hinnad turgudel, kauplustes tuleb aga mahemee eest ligi viiendiku kõrgemat hinda maksta kui tavamee ostul. Mahemee müüjatel oma mee realiseerimisega enamasti suuri probleeme ei ole, sest püsikliendid hindavad seda ja ostavad mahemee otse tootjatelt ära. Mahemee nõudlus on praegu suurem kui pakkumine. Seda näitab see, et mitmetel mahemee tootjatel on käesoleva aasta novembris kogu selle aasta toodang juba müüdnud. Tegemist oli ka suhteliselt kasina toodanguga meeaastaga.

Tabel 2.40

Mee ning mahemee hinnad Eestis (kr/kg)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	Aasta keskmine
Tootjahinnad (km-ta)					
Mahemesi	78.00	85.00	88.33	95.00	86.58
Mesi (turgudel)	77.26	77.51	87.19	92.08	83.51
Jaehinnad kauplustes (km-ga)					
Mahemesi	146.00	146.85	151.00	159.00	150.71
Mesi	120.73	122.47	124.87	135.80	125.97

Allikas: EKI

Müügikäive

Mahemee müügikäibe arvutamisel kasutati sama põhimõtet, nagu teistegi mahetoodete puhul. Mahemee müügikogused ei sisalda omatarbimist (mahemee tootjate peredes tarbitud arvestuslikke koguseid).

Uuringust selgus, et 2007. aastal müüdi Eestis mahemett hinnanguliselt ligi 800 tuh krooni eest. Seda oli üle poole võrra rohkem kui eelmisel aastal. Mahemee osakaal Eesti turul oli nimetatud aastal 1,4%, mis on üks suuremaid mahetoodete osakaalusid tootegrupi müügikäibes.

Tabel 2.41

Mee ja Eestis toodetud mahemee hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Mesi	62	58	-6,5	100,0	100,0
sh mahemesi	0,5	0,8	60,0	0,8	1,4

Allikas: EKI

3. Mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrk Eestis ja kohalike toodete sortiment

3.1 Eestis toodetud mahetoodete jaemüügi võrk

Erinevates Euroopa ja teistes riikides on mahetoodete jaemüük arenenud erinevalt – osades müüakse suurem osa mahetoodetest tavaliste supermarketite kaudu (Põhjamaad, viimastel aastatel ka Saksamaa), osades eripoodides (varasematel aastatel Saksamaa jt), osades on olulisel kohal taludest otsemüük (Suurbritannia). Eestis on mahetoodete turgu arendanud eelkõige eripoed (ökopoed, loodustoodete kauplused jms), viimastel aastatel on märgata huvi mahetoodete vastu ka suuremate kaupluste poolt.

Eestis on vähemalt 50 müügikohta, kus kohalikke mahetooteid müüakse, lisaks laadad ja erinevad üritused. Koos Selverite, Rimide ja Ülikooli Apteekidega, kus on samuti üksikud eesti mahetooted aeg-ajalt sortimendis võib neid müüvaid kauplusi kokku olla ligi 100. Kuid päris igas nimetatud kaubaketi kaupluses eesti mahetooteid müügil ei ole või on ainult perioodiliselt. Seega kui talud välja arvata, on reaalselt kohalike mahetoodete müügikohti Eestis 50 ja 100 vahel. Enamikes neist on müügil üsna väike sortiment eesti mahetooteid, paljudes ainult mahedad maitse- ja ravimtaimed, mis samuti ei pruugi müügil olla aastaringselt. Rikkalikumat sortimenti pakuvad seni Eestis veel ökopoed. Enim oli mahetoodete müügikohti Tallinnas. Tabelis 3.2 on toodud Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt antud uuringu käigus leitud mahemüügikohad. See nimekiri ei pruugi olla täiuslik, kuid suurem osa eesti mahetoodete müügikohti on selles kajastatud.

Parim Eestis toodetud mahetoodete valik oli 2008. aasta jooksul Tallinnas Ökosahvri kaupluses (Mulla tn 6), mis on ka vanim ökotooteid müüv kauplus Eestis. Ökosahvri tootevalikus oli kõigil vaatluskuudel üle 50% Tallinna kauplustest leitud kohalikest mahetoodetest ja 69% kogu aasta jooksul kauplustes müüdud eesti mahetoodete sortimendist. Teistel kauplustel jäi mahetoodete valik selgelt alla poole turul pakutust. Ökosahvri kaupluse eesti mahetoodete valik oli suurim kõigis tootegruppides, v.a mahemaitse- ja -ravimtaimed ning mahemesi. Viimatinimetatute osas oli valik Ökosahvrilt veidi suurem kaupluses Maa (Viru keskuses),

Tabel 3.1

Vaatluskuu esimesel nädalal ja aastas kokku eesti mahetoodete sortimendi osakaal Tallinna kauplustes kogu müügilolnud eesti mahetoodete sortimendist (%)

	Märts'08	Juuni'08	Sept'08	Nov'08	2008.a
Ökosahver	73	72	61	57	69
Maa	46	42	27	38	42
Ökotalukaup	34	32	26	37	36
Tallinna Kaubamaja	26	25	27	22	23
Mahekaup	38	26	5	...	18
Looduspere	9	12	7	...	7
Stockmann	4	3	5	5	5

Allikas: EKI

mis on ka kogu kodumaiste mahetoodete sortimendi osas suuruselt teine kauplus Eestis. Eesti mahetoodete valiku laiuse osas kolmas kauplus on Herne tänaval asuv kauplus Ökotalukaup. Kõigis nimetatud kauplustes müüakse lisaks eesti mahetoodetele imporditud mahekaupa ning ka mõningaid eesti talutooteid.

Kuna vaatlust tehti neljal päeval aastast ja osad mahetooted on müügil vaid hooajaliselt või võisid just vaatluspäeval olla otsas, siis realselt võivad need sortimendi osakaalud kaupluste kaupa olla siintoodust suuremad. Antud osakaalud näitavad mitu protsenti vähemalt kogu pakutavast eesti mahetoodete sortimendist oli kauplustes müügil. Vaatlusaegadel mitte müügil olnud, kuid vahepealsetel aegadel müüdud mahetooteid ei ole siintoodud kaupluste sortimendis arvestatud.

Mitmed ökotoodete müüjad on avanud erinevates kohtades mitmeid poode ja nii on moodustunud ökopoodide ketid, mis ulatuvad ka väljapoole Tallinna. Suurte toidukaupluste sortimendis ei oma eesti mahetooted suurt osakaalu ja rohkem võib kohata välismaist ökotoitu. Lisaks müüakse mahetooteid ka apteekides, mis müüvad mitmete erinevate ökotaimeteede tootjate toodangut.

Kohalikud mahetootjad kasutavad ka müügivõimalusi erinevatel turgudel ja laatadel, kus pakutakse oma kaupa regulaarselt või teatud aktiivsematel kauplemisperioodidel või hooajal. Samuti osaletakse aeg-ajalt erinevatel teemaüritustel ja tutvustatakse oma kaupu. Seda tehakse nii üksikult kui ka kollektiivselt ühise müügileti äärde koondunult. Ühiseid laatadelüritustel osalemisi on korraldanud Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, kelle organiseerimisel on mahetootjad oma kaupu müünud järgmistes kohtades:

2006.a

Kuressaare Aiandus- ja Lillepäevad – Kuressaare, 26.-27. mai

Eesti Talupäevad – Jäneda, 29.-30. juuli

Tartu Maarjalaat – Tartu, 9. september

Suur Paunvere väljanäitus – Palamuse, 23. september

Saaremaa lambapäev – Kihelkonna, augusti lõpp-septembri algus

Eesti Vabaõhumuuseumi Sügislaad – 17. september, Tallinn

2007.a

Tartu Maarjalaat – Tartu, 8. september

X Paunvere väljanäitus ja laad – Palamuse, 22. september

Maaelu näituslaad Luige sügis 2007 – Luige, 6.-9. september

Eesti Vabaõhumuuseumi Sügisesed talupäevad – Tallinn, 16. september

2008.a

Mahetoit maalt linna – mahetoidu näitus – Roela, 17. juuli

Eesti Talupäevad – Jäneda, 26.-27. juuli

Põlva Ökofestival „Rohelisem elu“ – Karilatsi, 23. august

Tartu Maarjalaat – Tartu, 13. september
Võru Kerigoplatsi laad – Võru, 13. september
Eesti Vabaõhumuuseumi Leivakõrvase laad – Tallinn, 14. september
Suur Paunvere väljanäitus – Palamuse, 20. september
Võru Kerigoplatsi laad – Võru, 18. oktoober

Paljud ökotoodete tootjad müüvad oma toodangut klientidele otse talust, osad ka interneti vahendusel vastavalt tellimustele. Osadel spetsiaalsetel ökopoodidel on samuti olemas interneti poed ja kaup toimetatakse klientidele koju (või soovitud kohta) kätte.

Lisaks kauplustele on Eestis levinud ka mahetoodete pakkumine interneti teel. Erinevaid internetilehekülgi, kus on võimalik mahetooteid (sh eesti mahetooteid) osta, on 2008. aasta lõpu seisuga 8. Sellele lisaks kogutakse mahetoodete tellimusi ka lihtsalt e-posti teel pakku-misi ja tellimusi saates (nt Lõuna-Eesti tootjad müüvad oma toodangut tellimuste alusel Tartus). Internetist mahetoodete ostuvõimaluste lühitutvustus on toodud lisa 2.

Üks registreeritud ökorestoran (Saaremaal) varustab kliente lisaks restoranisöökidele ka teiste erinevate ökotootjate kaupadega. Ökotoorainet kasutavad mitmed erinevad restoranid-kohvikud (restoran Aed, NOP, Harmoonikum OÜ jne), aga neil ei ole mahekäitleja litsentsi ning oma roogasid nad ametlikult maheda nime all müüa ei tohi Mõningates kohtades müüakse nende toodangut edasi ökotoodete nime all (www.tervitus.ee).

Eesti mahetoodete ostu tarbijate poolt kergendaks see, kui nii tootjad kui kauplejad märgistaksid mahetooteid selgemalt. Aasta jooksul läbiviidud vaatlustest on selgunud, et eesti mahetoodete märgistamise osas esineb endiselt puudusi ning tarbijad ei pruugi alati aru saada milline toode on mahetoode, milline mitte. Tarbijaid eksitavaid silte ja viiteid on esinenud nii tootjate kui kauplejate poolt. Samas võib väita, et nelja vaatluse läbiviimise jooksul on mahetoodete märgistamine Tallinna kauplustes paranenud. Samuti on paranenud tootjate nimede märgistamine nt lahtiste köögiviljade puhul. Kui varemalt ei olnud paljudes kohtades juurviljade juures kasvatajate andmeid, vaid lihtsalt Eesti, Eesti talutoode või maakonna nimetus, kus saadused kasvatati, siis nüüd on sagedamini hinnasildil toodud ka tootja või talu nimi. Samuti on mitmetes kauplustes hinnasiltidele lisatud infot selle kohta, kas tegemist on mahetootega või mitte. Samas ei ole märgata ühtset kodumaistele ökotoodetele viitamise süsteemi, mis teeks tarbijatele poest ökotoodete leidmise kergemaks. Selleks võiks aktiivsemalt kasutada nt riiklikku ökomärki, mis aitaks sel kinnistuda tarbijate teadvuses. Enamikes öko-kaupade müügile spetsialiseerunud poodides on tavakaupu suhteliselt väikeses mahus müügil, kuid mittepiisava märgistuse tõttu võib tavatarbija pidada osasid tavatooteid (talutooteid) mahedaks ning selles osas vajaks märgistamine veel endiselt parandamist.

Tabel 3.2

Eestis toodetud mahetooteid müüvad kauplused ja müügikohad

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
Harjumaa								
1	Ökosahver	Ökosahver OÜ	Tallinn	Mulla 6a	www.sahver.ee	olemas	6738318	tellimine@sahver.ee
2	Parim Pood	Austan Loodust OÜ	Tallinn	Müürivahe 17	www.parimpood.ee		6701815	info@parimpood.ee
3	Öko Talukaup	Austan Loodust OÜ	Tallinn	Herne 6	www.parimpood.ee		6463022	
4	Looduspere	Looduspere AS	Tallinn	Viru väljak 4	www.looduspere.ee	olemas	6101585	info@looduspere.ee
5	Looduspere	Looduspere AS	Tallinn	Regati pst 1	www.looduspere.ee		6396884	
6	Loodusand	Tentare OÜ	Tallinn	Jaama 3	www.loodusand.ee		6700153	loodusand@loodusand.ee
7	And	Loodusjõud OÜ	Tallinn	Gonsiori 2 (Kaubamaja B-maja)	www.loodusjoud.ee		6691312	info@loodusjoud.ee
8	Maa	Loodusjõud OÜ	Tallinn	Gonsiori 2 (Kaubamaja B-maja)	www.loodusjoud.ee			
9	Ökoviis	Ökoviis OÜ	Tallinn	Vesivärava 37, Torupilli Selver	www.okoviis.ee	olemas	6016280	info@okoviis.ee
10	Mahekaup cash & carry ja hulgimüük	Aarensen OÜ	Tallinn	Tammsaare tee 89, Tammsaare keskus	www.mahekaup.ee	olemas	6887788; 53761683	info@mahekaup.ee
11	Biokungla Loodustooted	FIE Tiit Vainjärv	Tallinn	Maneezhi 5			6601136	
12	NOP pood & kohvik	Köleri Deli + Pood OÜ	Tallinn	Köleri 1	www.nop.ee	olemas	6032270	
13	Stockmann	Stockmann AS	Tallinn	Liivalaia 53	www.stockmann.ee			
14	Tallinna Kaubamaja	Tallinna Kaubamaja AS	Tallinn	Gonsiori 2 (Kaubamaja)	www.kaubamaja.ee			
15	Eesti Loodustooted	Glosb OÜ	Tallinn	Pärnu mnt 38			5110833	info@nature.ee

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
16	Pomona	Pomona OÜ	Tallinn	Kadaka tee 44	www.pomona.ee		6542720	info@pomona.ee
17	Roheline Tuba	Roheline Tuba OÜ	Tallinn	Paldiski mnt 93a	www.rohelinetuba.ee		6096149	
18	Kuusalu	Kuusalu	Kuusalu	Kuusalu tee 41a - 7	www.kuusalutervisestudio.ee		5237718	taus@hot.ee
	Tervisestudio	Tervisestudio						
19	Maa	Loodusjõud OÜ	Viimsi	Randvere tee 6, Viimsi	www.loodusjoud.ee		6000408	
20-	Prisma	Prisma Peremarket	Tallinn	5 kauplust	www.prismamarket.ee			tia.karu@sok.fi
24		AS						
25	Nõmme turg		Tallinn	Kiosk turul				
26	Keskturg		Tallinn	Kiosk turul				
Läänemaa								
27	Olemise Rõõm	Olemise Rõõm OÜ	Haapsalu	Karja 17	www.olemine.ee		6750017	olemine@olemine.ee
28	Mahepood Allikas	Piper Group OÜ	Haapsalu	Posti 22	www.poodallikas.ee		56921119	
Lääne-Virumaa								
29	Biore	MLXX Invest OÜ	Rakvere	Lai tn 18			3255800	
	Tervisestudio							
Pärnumaa								
30	Riiamarii mahe-ja loodustoodete Pood	Besthallid OÜ	Pärnu	Hospidali 6			4470035	
31	Ökopood Naturaal	Straver OÜ	Pärnu	Rüütli 51a	www.naturaal.ee	olemas	4423046	info@naturaal.ee
32	Pärnu turg		Pärnu					
Raplamaa								
33	Rapla ökopood	Maret Sikstus, FIE	Rapla	Viljandi mnt 5			56606868; 4868522	

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
Saaremaa								
34	Saaremaa Maheköök restoran, pood	Saare Ökokeskus OÜ	Kuressaare	Laheküla, Kuressaare	www.mahekook.ee		4555052	info@mahekook.ee
35	Looduse Ait	Looduse Ait OÜ	Kuressaare	Kauba 9			53732992	looduseait@tt.ee
Tartumaa								
36	Looduspere	Looduspere AS	Tartu	Aleksandri 8	www.looduspere.ee		7344710	
37	Lõuna-Eesti Ökokeskus	OÜ Valete	Tartu	Oa 1	www.okokeskus.ee		58188881; 58188883	
38	Publix	Severi Kaubanduse AS	Tartu	Ringtee 10	www.publix.ee		7303028	
39	Tartu Kaubamaja	Tallinna Kaubamaja AS	Tartu	Riia 1	www.kaubamaja.ee			
40	Tartu turg							
Viljandimaa								
41	Parim Pood	Vikingmarket OÜ	Viljandi	Jakobsoni 2			4351351	
42	Viljandi turg		Viljandi					
Võrumaa								
43	Alt-Lauri talopuut (ökopood)	Kaja Kesküla	Võrumaa	Lauri talu, Rõuge			56953206	
44	Parim Pood	Vikingmarket OÜ	Võru	Jüri 15			56653377	
Põlvamaa								
45	Konsum	ETK	Põlva	Kesk 39/Aasa 1	www.etk.ee			

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
Üleriigilised kaupluseketid								
46	Selver	A-Selver AS		Tallinn 10 kauplust, Tartu 5 kauplust, Pärnu 3 kauplust, Viljandi, Rakvere, Võru, Põlva, Valga, Jõgeva, Põltsamaa, Paide, Kuressaare, Narva, Jõhvi, Kohtla-Järve	www.selver.ee		6673140	agi.metsandi@selver.ee
47	Rimi	Rimi Eesti Food AS		Tallinn 9 kauplust, Tartu, Pärnu, Rakvere, Viljandi, Narva, Jõhvi	www.rimi.ee			info.ee@rimibaltic.com
48	Ülikooli Apteek	Yliopiston Apteekki OÜ		Tallinn 2 kauplust, Haapsalu, Tartu, Kuressaare, Pärnu, Viljandi, Mustla, Narva, Jõhvi	www.ya.ee			
Internetipõhised kauplused								
49	Tervisekontor.ee	Loodusjõud OÜ	Tallinn	Tatari 7	www.tervisekontor.ee	olemas	6610696	
50	Tervitus.ee	Tervitus OÜ	Tallinn	Haabersti 5	www.tervitus.ee	olemas	5058710	info@tervitus.ee

Allikas: EKI

3.2 Kohalike mahetoodete sortiment

Eestis toodetud mahetoodete sortimendi väljaselgitamiseks viis EKI neljal korral aastas seitsmes Tallinna suurema mahetoodete valikuga kaupluses läbi sortimendivaatluse. Igal vaatluskorral külastati 7 kauplust Tallinnas: Ökosahver (Mulla 6a), Kaubamaja toiduosakond, kauplused Maa (Viru keskus), Looduspere (Tartu mnt. 39), Mahekaup (Väike-Ameerika 8, septembris kolis aadressile Tammsaare tee 89), Stockmanni toiduosakond ja Ökotalukaup (Herne 6). Novembris kaupluses Mahekaup vaatlust ei toimunud, sest seal jäi kohaliku mahetoodete sortiment väga ahtaks. Samuti ei toimunud vaatlust Looduspere kaupluses, sest antud kauplus kolis kokku Viru keskuses oleva kauplusega ning ka nende kohalike mahetoodete sortiment vähenes märgatavalt.

Vaatluste käigus registreeriti mahetoodete nimed, tootjad, pakendi suurused ning hinnad. Sortimendi moodustasid kõik vaatluse hetkel kaupluses müügil olnud kodumaised ökotooted. Sama kauba erinevas suuruses pakendid ja erinevate tootjate ühesugused kaubad on arvestatud sortimendi hulka eraldi tootenimetustena. Lisaks selgusid kauplusepersonaliga suhtlemise käigus veel mõningad hooajalised tooted, mida vaatluste vahelistel aegadel müüdi. Need tooted lisati aasta kokkuvõtte andmetesse. Kui mõnede toodete puhul tekkis küsimus, kas tegemist on ametlikult tunnustatud tootja poolt pakutava mahetootega, siis kontrolliti tootjate andmeid VTA ja TTI mahetöötajate ja -tootjate registritest. Kui müügilt leiti tooteid, mis esmapilgul tundusid mahetooted (nt olid mahemärgiga märgistatud või viitega), kuid tegelikult hiljem uurides selgus, et ametlikku tunnustust tootjal/töötlejal ei olnud, siis sellist toodet mahetoodete nimekirja ka ei lisatud.

Uuringust selgus, et 2008. aastal jaanuarist novembrini müüdi Eesti kauplustes üle 300 erineva Eestis toodetud mahetoidukauba. Suurema osa sortimendist moodustasid mahemaitse- ja -ravimtaimed, kartul ja köögivilid ning teraviljatooted (kokku 74% sortimendist). Paljud mahetooted on müügil vaid hooajal (nt värsked köögiviljad, marjad jms). Osade puhul on partiid nii väiksed, neid jagub vaid lühikeseks perioodiks.

Samas on turul rohkem märgata organiseeritud müügi arengut võrreldes mõne aasta taguse olukorraga. Kauplusi, kus müüakse lisaks taimeteedele, maitseainetele ja kuivainetele ka muid mahetooted on juurde tulnud ning ka eesti mahetoodete tootjalt kaubandusele vahendajate (eelkõige TÜ Eesti Mahe, Ökosahver) töö näitab tulemusi, sest eesti mahetoodete sortiment kauplustes suureneb. Juurde on tulnud ka neid mahetootjaid, kes oma toodangut kas otse või läbi vahendajate kaubandusele pakuvad.

Terviklik müügilolnud eesti mahetoodete nimekiri on toodud lisa 1.

Märtsis oli vaatlusalustes kauplustes müügil kokku 113 erinevat eesti ökotoodet. Kõige suuremat valikut 82 toodet (73% kogu kohalike mahetoodete sortimendist) pakkus Ökosahver, järgnesid Maa kauplus (52 toodet, 46%) ja kauplus Mahekaup (43 toodet, 38%).

Kõige suurema osa sortimendist moodustasid maitse- ja ravimtaimed, kohv – 37 erinevat nimetust (33%). Maitseaineid ja taimeteesid oli müügil vastavalt 8 ja 28 tootenimetust ning

lisaks 1 sorti kohvi. Sortimendi ulatuselt järgmised olid teraviljatooted ja kaunviljad 29 nime-
tusega (26% kogu sortimendist) ja piimatooted 27 tootenimetusega (24%).

Tabel 3.3

Eestis toodetud mahetoidukaupade sortiment kauplustes 2008. aastal

	märts	juuni	sept	nov	kokku
Tootenimetuste arv					
Kokku kõik eesti mahetooted	113	104	167	180	311
sh piimatooted	27	24	17	19	28
teraviljatooted ja kaunviljad	29	28	30	37	59
lihatooted	0	0	17	15	20
munad	1	2	2	2	2
kartul ja köögivili	11	18	42	33	84
puuvili ja marjad	1	1	4	5	15
maitse- ja ravimtaimed, kohv	37	24	42	59	87
mesi ja meetooted	7	7	13	10	16
Osakaal sortimendis, %					
Kokku kõik eesti mahetooted	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
sh piimatooted	23.9	23.1	10.2	10.6	9.0
teraviljatooted ja kaunviljad	25.7	26.9	18.0	20.6	19.0
lihatooted	0.0	0.0	10.2	8.3	6.4
munad	0.9	1.9	1.2	1.1	0.6
kartul ja köögivili	9.7	17.3	25.1	18.3	27.0
puuvili ja marjad	0.9	1.0	2.4	2.8	4.8
maitse- ja ravimtaimed, kohv	32.7	23.1	25.1	32.8	28.0
mesi ja meetooted	6.2	6.7	7.8	5.6	5.1

Allikas: EKI

Juunis oli kauplustes müügil kokku 104 erinevat eesti ökotoodet. Kõige suurem oli valik jäl-
legi Ökosahvris (75 toodet, 72% kogu kohalike mahetoodete sortimendist), järgnesid Maa
kauplus (44 toodet, 42%) ja Ökotalukaup (33 toodet, 32%). Juunis moodustasid suurima osa
eesti mahetoodete sortimendist teraviljatooted ja kaunviljad 28 nimetusega (27%), millest 5
olid pagaritooted (leivad, kuklid, sepikud), erinevaid jahusid 10 nimetust, jahusegusid oli 3,
kruupe 2, helbeid 3 ja mannat 4 nimetust. Kaunviljad olid esindatud 1 tootenimetusega. Võrd-
se suurusega oli sortimendis maitse- ja ravimtaimete ning piimatoodete osa – mõlemaid 24
nimetust (23%), sh maitseaineid oli 7 nimetust ning 17 nimetust olid erinevaid taimeteed.
Piimatoodetest moodustasid kõige suurema osa erinevad kohupiimad ja kohupiimakreemid.
Vaatluste välistel suvekuudel olid kauplustes müügil järgmised värsked mahemarijad: aed-
maasikas, aedvaarikas, karusmari, kirss, must sõstar, punane sõstar, mustikas ja kultuur-
mustikas.

Septembris oli vaatlusalustes kauplustes müügil kokku 167 erinevat eesti ökotoodet. Kõige paremat eesti mahetoodete sortimenti pakkus endiselt Ökosahver - 102 toodet (61% kogu kohalike mahetoodete sortimendist). Sortimendi suuruse põhjal järgnesid üsna võrdselt Tallinna Kaubamaja toidumaailm (27%), Maa kauplus (27%) ja Ökotalukaup (26%). Sügisele kohaselt moodustasid suurema osa sortimendist värsked kartul ja köögiviljad ning maitse- ja ravimtaimed 42 tootenimetusega (mõlemad 25% kogu mahetoodete sortimendist). Septembriks olid müügile tulnud ka eesti mahelihatooted (lambaliha ja lihaveise liha). Lambaliha oli müügil 8 erinevat nimetust (abatükk, kaelakarbonaad, karree, ragu, seljakont, sisefilee, tagatükk, välisfilee). Lihaveise liha oli müügil 7 erinevat nimetust (antrekoot, K/S – kõrgem sort, puusatükk, pähkeltükk, sisefilee, välisfilee, välistükk). Lisaks oli 2 nimetust hakkliha.

Novembris oli vaadeldavates kauplustes müügil kokku 180 erinevat eesti ökotoodet. Kõige paremat eesti ökotoodete sortimenti pakkus endiselt Ökosahver - 102 toodet (57% kogu kohalike mahetoodete sortimendist). Sortimendi suuruselt järgnesid Maa kauplus 69 toodet (38%) ja Ökotalukaup 66 toodet (37%). Suurima osa mahetoodete sortimendist moodustasid maitse- ja ravimtaimed 59 tootenimetusega (33%), mis omakorda jagunesid järgmiselt: taimeteed 50 nimetust ja maitsetaimed 9 nimetust. Teraviljatooteid ja kaunvilju oli müügil kokku 37 tootenimetust (21%).

Viimaste aastate turumuutusi silmas pidades võib öelda, et kohalike mahetoodete turg on vähehaaval arenemas. Oluliselt aitaks sellele kaasa aga mahetoodete töötlemise arendamine nii olemasolevates toiduainetööstuse ettevõtetes kui aidata luua ka uusi väiketöötlemise ettevõtteid, kus mahetootjad oma toodangule lisandväärtust saaks anda ja niimoodi mahetoodete sortimenti turul täiendada. See tagaks selle, et oleks võimalik toodetud mahesaadused praegusest suuremas mahus turul ka mahedana maha müüa. Eriti puudub see piimatootmist, kus suur osa mahepiimast müüakse praegu tavapiimana meiereidesse ning teraviljatootmist, kus toiduturule jõuab praegu üsna väike osa toodetud maheviljast.

Samuti on oluline, et mahetoodete tooraine baas edaspidigi laieneks, mis tähendab mahepõllumajandussaaduste toodangumahtude suurendamise vajadust. Seda eriti suure nõudlusega tootegruppides (köögiviljad, puuviljad, marjad, pagaritooted). Suurem mahetooraine baas tekitaks huvi ka tavatöötajate seas töödeldud mahetoodete tootmise vastu.

Uuringust selgus ka see, et tootjadki vajaks turustamisteemalist lisakoolitust, kus selgitataks toodete pakendamise ja märgistamise nõudeid ning reegleid. 2008. aasta jooksul on toodete märgistamine tootjate poolt küll paranenud, aga endiselt esineb selles kõrvalekaldeid lubatust - nt viited mahepõllumajandusele või ökomärk toodetel, mille tootja on küll üleminekuaja läbinud mahepõllumajandus tootmine, kuid kellel pole mahetöötaja tunnustust. Ka mitmed neist, kes riiklikku ökomärki praegu kasutavad, saaksid seda teha turunduslikust vaatepunktist efektiivsemalt.

4. Eestis toodetud mahetoodete müügikäive

Statistikaameti andmetel müüdi Eesti jaekaubanduses (kauplused, kioskid, müügipunktid jms, kus põhitegevus on jaekaubandus) toidukaupu 2007. aastal ligi 21,7 mld krooni eest. Kui alkohoolsed joogid ja tubakatooted välja arvata oli toiduainete jaemüügi kogukäive nimetatud aastal ligi 16 mld krooni. Selle hulka ei ole arvestatud tootjatelt otsemüügid ja tootjate turumüügikäive, kuid see sisaldab nii eesti kui importtoodete müüki. Paraku ei ole talust-laatadelt otsemüügi ja turgudel müügi rahalise suuruse kohta andmeid, et neid kogukäibele lisada. Valdav osa toidukaupade müügist Eestis on siiski kaupluste jaekäibe numbrites olemas.

Tabel 4.1

Toidukaupade jaemüük jaekaubandusettevõtetes jooksevhindades (mln kr)

	2006	2007*	Muutus 07/06 +/-%
Toidukaubad	20 514	21 655	0,7
sh toiduained	15 222	15 913	4,5
alkohoolsed joogid, tubakatooted	5 291	5 742	8,5

*esialgne

Allikas: SA

Käesolevast uuringust selgus, et Eestis müüdi 2007. aastal kohalikke, st **Eestis toodetud mahetoidutooteid kokku ligi 36 mln krooni eest**. Seda oli 19% enam kui aasta tagasi. **Kogu toidukaupade (sh importtooted) jaekäibest moodustasid Eestis toodetud mahe- tooted seega 0,23%**.

Tabel 4.2

Eestis toodetud mahetoodete hinnanguline müügikäive Eesti turul (v.a eksport)

	Müügikäive (mln krooni)			Osakaal mahetoodete müügikäibest (%)	
	2006	2007	Muutus 07/06 +/-%	2006	2007
Mahetooted kokku	27.9	35.8	28.3	100.0	100.0
sh mahepiimatooted	10.8	12.9	19.4	38.7	36.0
mahetera- ja -kaunvilja ning maheõlikultuuridest tooted	0.6	1.6	166.7	2.2	4.5
mahekartul ja -köögivilid	8.2	10.9	32.9	29.4	30.4
mahepuuvilid ja marjad	5.3	6.0	13.2	19.0	16.8
mahe maitse- ja ravimtaimed	2.1	2.9	38.1	7.5	8.1
maheliha	0.1	0.4	300.0	0.4	1.1
mahemunad	0.3	0.3	0.0	1.1	0.8
mahemesi	0.5	0.8	60.0	1.8	2.2

Allikas: EKI

Tabel 4.3

Toidukaupade ja mahetoidukaupade jaemüügikäive (mln kr)

	Müügikäive (mln kr)		Muutus 07/06 +/-%	Osakaal toidu- kaupade müügikäibes (%)	
	2006	2007		2006	2007
Toiduained	15 222	15 913*	4,5	100,0	100,0
sh eesti mahetoiduained	27,9	35,8	28,3	0,18	0,23
sh kauplustest	7,6	10,9	43,4	0,05	0,07
otsemüügist	20,3	24,9	22,7	0,13	0,16

*esialgne

Allikas: SA

Suurima osa mahetoodete jaekäibest andis mahepiima ja -piimatoodete müük (nii toodetena kauplustes ja turgudel kui toorpiima otsemüük). See moodustas 2007. aastal 36% kogu eesti mahetoodete jaekäibest. Suure osakaaluga kogu mahemüügikäibes olid ka mahekartuli ja -köögivilja ning mahepuuvilja ja marjade müük, osakaalud vastavalt 30% ja 17%. Teiste tootegruppide osakaal kogu eesti mahetoodete siseturumüügis oli kokku 17%.

Kui arvestada mahetoidukaupade müügikäibesse ka siin müüdnud imporditud mahetooted, on nende kogumüügikäive tunduvalt suurem, sest imporditud mahetoodete käive ületab kordades kodumaiste mahetoodete müüki. Kuna antud uuring keskendus vaid Eestis toodetud mahetoodete turumahu väljaselgitamisele, siis imporditud mahetoidukaupade müügi kohta täpsemaid andmeid ei kogutud. Vestlusest suuremate mahetooted müüvate kaupluste juhtidega selgus, et imporditud mahetoiduained annavad hinnanguliselt 80-95% mahetoiduainete müügikäibest. Kui võtta eelduseks, et Eestis toodetud mahetoiduained moodustavad kokku 15% kogu mahetoidukaupade müügikäibest kauplustes, siis kogu mahetoidukaupade müügikäive Eestis oli 2007. aastal hinnanguliselt 73 mln krooni (2006.a 51 mln kr) ja kõikide mahetoidukaupade osakaal kogu toidukaupade jaemüügikäibes oli seega 0,5% (2006.a 0,3%). See on üsna ligikaudne hinnang ning täpsema tulemuse saamiseks tuleks imporditud mahetoiduainete müügikäivet eraldi uurida.

Imporditud mahetoiduained suurendavad kogukäivet eelkõige mahekohvi ja -tee, maheköögivilja ja -puuvilja ning mahemaitseainete tootegrupis. Lisaks ostetakse importtoodetest suhteliselt palju ka mahemaiustusi, -vahtrasiirupit, -õlised, mahedaid kuivatatud puuvilju jms ehk tooteid mida Eestis ei toodeta.

Võrdluseks oli Rootsis hinnanguline mahetoidukaupade (sh imporditud mahetooted) müügikäive jaekaubanduses 2006. aastal ligikaudu 6 mld Eesti krooni, mis moodustab 2-3% kogu toidukaupade müügikäibest Rootsis. Sellele lisaks müüdi mahetoidukaupu seal veel toitlustusettevõtetele ja restoranidele ligikaudu 1,1 mld Eesti krooni eest, eksporditi 425 mln Eesti krooni eest ning müüdi kastimüügi, otsemüügi ja turgudel müügi kaudu 170 mln Eesti krooni eest. Osa Rootsis müüdnud mahetoodetest olid kodumaised, osa importtoodetud. 2007. aastal

suurenes mahetoodete müügikäive Rootsis ligikaudu 30% võrreldes aastatagusega. Mahe- toodetest on seal kõige kiiremini suurenenud köögi- ja puuvilja müügikäive (+10-15%). Suurima osakaaluga tootegrupp mahetoodete müügikäibes on ka Rootsis piimatooted. Aasta- aastalt suureneb ka imporditud mahetoodete müük. 2008. aastaks prognoositakse mahetoode- te kogumüügikäibeks ligikaudu 9 mld Eesti krooni.

Soomes osteti 2007. aastal mahetooteid (sh imporditud mahetooted) kokku 970 mln krooni eest, mis on ligikaudu 0,8% kogu toidukaupade jaekäibest. Kuna enamasti on mahetooted, mida Soomes kasvatada ja toota on võimalik, kaupluste sortimendis just kodumaised, siis võib suurt osa selliste toodete müügikäibest pidada ka soome mahetoodete müügikäibeks. Meie laiuskraadil on erandiks loomulikult eksootilised puuviljad, väike osa köögiviljadest, kohv, tee, riis, pastatooted jms, mille puhul on tegemist importtoodetega.

Mahetoodete nõudlus on Soomes suurem suuremates linnades ning praktiliselt kõigis toidu- kaupluste kettides on mahetooted müügil. 2007. aastal oli Soomes 400 ettevõtet, kes tegelesid mahetoodete tootmise, pakendamise ja importimisega, enamik neist olid mikroettevõtted. Mahetooted on müügil pea kõigis tootegruppides, v.a kala. Suurima osa mahetoidukaupade kogukäibesse andis 2007. aastal mahepiim (17,2%).

Tabel 4.4

Mahetoidukaupade müügikäibe jagunemine Soomes tootegrupiti 2007. aastal

Mahetooted	Osakaal mahetoodete kogumüügikäibes (%)
Kõik mahetooted kokku	100,0
sh mahepiim	17,2
muud maheköögiviljad	13,3
värsked maheleivad	10,5
mahejahud, -helbed	8,1
mahemunad	7,6
muud mahepiimatooted	7,5
mahepuuviljad, -marjad	7,3
mahetomatid	6,4
maheliha ja -lihatooted	6,1
mahejoogid (kohv, karastusjoogid, õlu jne)	4,3
mahetoiduõli	2,0
muud mahetoiduained	9,5

Allikas: Finfood Luomu

Soomes olid mahetoodete osakaal turul suurem toiduõlide ja munade tootegrupis, mille puhul mahetoodete osakaal rahalises vastava tootegrupi müügikäibes ulatus ligi 8%-ni. Soomes müüdnud juurviljadest moodustasid mahetooted 6,3%, jahudest ja helvestest mahetooted 4,5% ning joogipiimast mahepiim 2,6%. Teistes tootegruppides oli mahetoodete osakaal väiksem.

Tabel 4.5

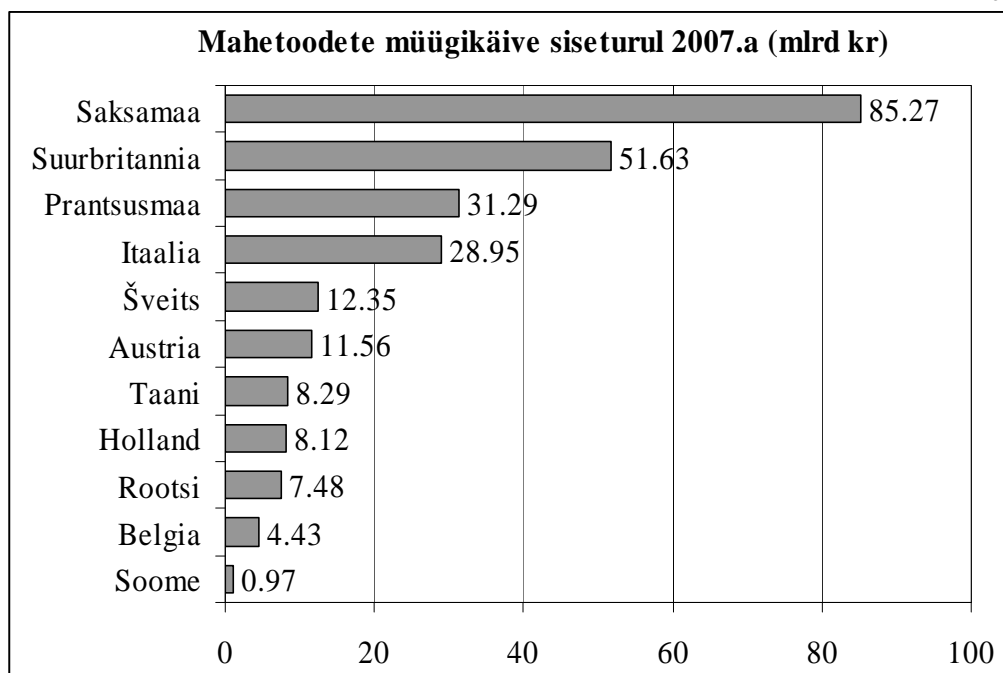
Mahetoidukaupade osakaal toidukaupade rahalises müügikäibes Soomes 2007. aastal (%)

Mahetooted	Osakaal tootegrupi müügikäibes Soomes
Mahetoiduõli	7,8
Mahemunad	7,6
Mahejahud, -helbed	4,5
Mahepiim	2,6
Maheköögiviljad	2,5
sh juurviljad	6,3
tomat	3,4
kurk	1,6
muud	2,0
Mahepasta ja -riis	2,0
Mahelastetoidud	1,8
Mahekartul	1,5
Mahepuuviljad, -marjad	1,2
Mahejogurtid, -kodujuust, -pudingid	1,2
Mahekohv ja -tee	1,0

Allikas: Finfood Luomu

Suurim mahetoodete müügikäive Euroopas oli 2007. aastal Saksamaal – 85 mld krooni (sh imporditud müük). See moodustas ligi 3% kogu toidukaupade müügikäibest Saksamaal.

Joonis 4.1

Allikad: ZMP, FiBL

Käesolevast uuringust selgus, et Eestis on mahetoidukaupade turg arenemisjärgus. Iga aastaga tuleb turule enam mahetooteid, tootjate arv suureneb, vähehaaval täieneb ka mahetunnustusega töötajate ring. Müügilolevate mahetoodete arv on juba üsna suur, kuid probleemiks on veel endiselt väikesed toodangumahud, vähene töödeldud toodete valik kauplustes ning väike mahetooteid müüvate kaupluste hulk. Lisaks juba varemgi mainitud vajadusele suurendada mahepõllumajandussaaduste toodangu mahtu ning tugevamalt arendada mahetoodete töötlemist, vajab ka tarbija jätkuvalt infot mahetootmise põhimõtete, kohalike mahetoodete ja nende ostuvõimaluste kohta. Olenemata mahetoodete kõrgemast hinnast võrreldes tavatoodetega, on neile toodetele olemas tarbijad ka Eesti hinnatundliku elanikkonna seas. Riikliku eesmärgi, mahetoodete turumahu kasvatamine 3%-ni, saavutamine võimaldaks tarbijail paremat tootevalikut ning tootjatel, eriti aga väiketootjatel ja -töötajatel, maal oma tegevust jätkata ja oma ettevõtteid arendada.

Kokkuvõte

Mahepõllumajandus Eestis on viimastel aastatel jõudsalt arenenud, suurenenud on nii mahe- tootjate arv kui mahepõllumajandussaaduste kasvupinnad. Samas on mahesaaduste toodangu mahud ja mahesaaduste töötlejate arv endiselt väiksed. 2007. aastal tootis Eestis ülemineku- aja läbinud mahepõllumajandussaadusi kokku 891 tootjat ja 24 mahesaaduste töötajat. Töös käsitleti vaid üleminekuaja läbinud mahesaadusi ning ametliku tunnustusega tootjate poolt valmistatud mahetooteid.

Piim ja piimatooted

2007. aastal toodeti Eestis 15 tuh tonni mahepiima. Seega mahepiima osakaal kogu piima- toodangus oli 2,2%. Mahelehmapiima tootjaid oli 202 ning mahekitsepiimatootjaid 26. Ma- hepiima töötlevad vaid kahe mahetootja juures asuvad töötlemisüksused, suurettevõtted ma- hepiima mahedana Eestis kokku veel ei osta. Eestis toodetud mahepiimast jõudis 2007. aastal mahedana tarbimisse vaid 14%, kokku 2 tuh tonni. 13 tuh tonni toodetud mahepiima jäi mahedana turustamata, mille põhjuseks võib pidada probleeme mahepiima töötlemisel. See omakorda on tingitud suurtööstuste väikesest huvist mahepiima vastu ning liiga vähest väike- meiereide hulka Eestis.

Mahepiimatoodete jaehinnad on 2008. aastal kauplustes olnud ligikaudu kolmandiku kõrge- mad sarnaste tavatoodete hindadest. Mahepiima ja sellest valmistatud mahetooteid müüdi Eestis 2007. aastal ligi 13 mln krooni eest. Seda oli 19% enam kui aasta tagasi. Kogu piima- toodete hinnangulisest jaekäibest moodustasid mahepiimatooted 2007. aastal ligikaudu 0,4%.

Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted

2007. aastal toodeti Eestis 11,3 tuh tonni maheteravilja, 62 tonni mahekaunvilja ja 105 tonni mahedaid tehnilisi kultuure. Nende osakaalud tera- ja kaunvilja ning tehniliste kultuuride kogutoodangus oli vastavalt 1,3%, 0,7% ja 0,1%. Maheteraviljakasvatajaid oli Eestis 398, mahekaunvilja tootjaid 29 ja tehniliste mahekultuuride tootjaid 13. Maheteraviljadest kasva- tati enam mahekaera ja -otra, tehnilistest mahekultuuridest maherapsi.

Maheteravilja töötlejaid oli Eestis 2007. aasta lõpu seisuga 5, maheõlitaime töötlejaid vaid 1, kus aga maheõlisisid veel ei toodetud.

Eestis tarbiti 2007. aastal üle 42 tonni maheteraviljatooteid terakaalule ümberarvestatult. See moodustab 0,04% Eestis toiduks tarbitud teraviljast. Kohalikule toiduturule jõudis 0,4% 2007. aastal toodetud maheteraviljast (tavaviljal keskmiselt 21,5%). Ka siin seab piire töötle- mismahutude nappus. Lisaks kasutati maheteravilja mahemunade, -piima ja -liha tootmiseks ning seda ka eksporditi maheviljana.

Sortimendivaatlusest selgus, et Eestis toodetud maheteraviljatooteid oli kauplustes 2008. aas- ta jooksul müügil kokku 59 eri nimetust. Suurem osa neist olid erinevad mahejahud, -tang- ained ning -manna.

Maheteravilja kokkuostuhind oli 2007. aastal ligi 60% kõrgem tavavilja kokkuostuhinnast, kuid mahevilja kokkuostukogused olid väiksed. Maheteraviljatooted olid tarbijate jaoks ligi- kaudu 2 korda kallimad sarnastest tavatoodetest.

Eestis toodetud maheteravilja- ja -kaunviljatooteid müüdi 2007. aastal Eestis 1,6 mln krooni eest. Mahetaimeõlised ei toodetud. Kodumaiste maheteraviljatoodete müügikäive moodustas kogu teraviljatoodete müügikäibest ligikaudu 0,1%.

Kartul, köögivilja ja neist tooted

2007. aastal toodeti Eestis mahekartulit ligi 2,6 tuhat tonni ja maheköögivilja 279 tonni. See moodustas vastavalt 1,3% kogu Eesti kartulisaagist ja 0,4% kogu köögiviljasaagist. Mahekartuli tootjaid oli 417, maheköögivilja tootjaid 222, kuid keskmised toodangu mahud tootja kohta olid väikesed. Maheköögiviljast toodeti enam -porgandit ja -kapsast.

Maheköögivilja töötlejaid oli 2007. aastal Eestis 5, kuid suurem osa mahekartulist ja -köögiviljast jõudis tarbijani värskena ja mittetöödeldult kas lahtiselt või pakendatuna.

Mahekartulit tarbiti 2007. aastal kokku 1700 tonni ja maheköögivilja 240 tonni. Mahekartuli osakaal kogu kartuli tarbimises oli 1,2% ning maheköögivilja osas vaid 0,3% kogu köögivilja tarbimiskogusest. Suurem osa mahekartulist ja -köögiviljast müüakse otse talust, kuid kaupluste kaudu müügikogused suurenevad.

Vaatlustulemused näitasid, et kauplustest sai 2008. aasta jooksul osta 84 erinevat kodumaist mahekartuli- või köögiviljatoodet. Kui tootjanimesid ei arvesta, siis oli mahekartulit ja -köögivilja 2008. aastal müügil 54 eri nimetust. Kevadperioodil oli mahetoodete valik oluliselt kasinam kui peale uut saaki sügisel. Suurema osa sortimendist moodustavad töötlemata, st pesemata ja koorimata, mahekartul ja -köögivilja.

2008. aastal on mahekartul tootjalt otsemüügil olnud keskmiselt ligi 70% kallim tavakartulist, maheköögivilja aga keskmiselt 2 korda kallim. Osad mahetootjad müüvad oma toodangut aga sama hinnaga mis tavatooted. Kauplustes jääb mahekartuli hinnavahe lahtise tavakartuliga võrreldes 50% ringi, maheköögivilja eest tuleb aga tarbijail maksta enamasti 2-3 korda kõrgemat hinda kui tavaköögivilja eest.

Mahekartulit ja -köögivilja müüdi 2007. aastal Eestis kokku ligikaudu 11 mln krooni eest. Mahekartuli osakaal kartuli siseturu müügikäibes oli 2007. aastal 2,5%, maheköögiviljal aga napilt 0,2%.

Puuvilja ja marjad ning neist tooted

Mahepuuvilju toodeti Eestis 2007. aastal 342 tonni, mahemarju 95 tonni. Üleminekuaja läbinud maheviljapuid oli Eestis 2007. aastal 280-l tootjal, mahemarju (sh maasikad, astelpaju) kasvas 176 tootjat. Mahemarjadest kasvatatakse Eestis enam aedmaasikaid ja astelpaju marju. Mahepuuvilja ja -marjad moodustasid Eesti kogu puuvilja- ja -marjasaagist 2007. aastal 5,2%.

2007. aasta lõpu seisuga oli Eestis 6 mahetunnustusega puuvilja- ja marjatöötajat. Mahepuuvilju ja -marju tarbiti eelmisel aastal 300 tonni, mis on 0,6% kogu marjade ja puuviljade tarbimiskogusest. Pea kogu Eestis kasvatatud mahepuuviljade ja -marjade müügikogusest müüdi otse taludest, kaupluste kaudu jõudsid 2006. ja 2007. aastal turule vaid väikesed kogused.

Erinevaid Eestis kasvatatud mahepuuvilju ja -marju oli 2008. aastal kauplustes müügil 15. Töödeldud mahepuuvilja- ja -marjatooteid on seni Eestis toodetud veel vaid üksikuid, kuid

nõudlus nende järele ja kauplustes ostusoov on selgelt suurem kui pakkumine. Mahepuuvilja ja -marju on kauplustes võimalik osta vaid hooajal ja sedagi üsna väikestes kogustes. 2008. aastal olid maheõunad keskmiselt ligi kolmandiku võrra kauplustes kallimad kui kodumaised tavaõunad. Mahemaasikate hind oli üsna tavamaasika hinna lähedal, mahevaarika hind aga üle 2 korra kõrgem tavavaarika hinnast. Mahe astelpajumoos on sarnasest tavatootest Eesti kauplustes olnud 2008. aastal keskmiselt 38% kallim.

Mahepuuviljade ja -marjade müügiulatus 2007. aastal 6 mln kroonini, mis on 0,4% kogu selle tootegrupi müügiulatusest Eesti turul.

Maitse- ja ravimtaimed

2007. aastal toodeti Eestis 12,6 tonni üleminekuaja läbinud mahedaid maitse- ja ravimtaimi. Suurema osa toodangu mahust moodustavad maheköömned ja -sinepiseemned. Kokku kasvatati mahedaid maitse ja -ravimtaimi 2007. aastal 21 tootjat. Mitteharitavatelt aladelt kogusid maitse- ja ravimtaimi ning seeni 18 mahetootjat. Paraku ei koguta maitse- ja ravimtaimede toodangu kogumahu kohta statistikat, mistõttu ei ole võimalik välja arvutada ka mahemaitse ja -ravimtaimede osakaalu selles.

Mahedate maitse- ja ravimtaimede töötajaid oli 2007. aastal Eestis 4. VTA andmetel toodeti 2007. aastal Eestis 2,8 tonni mahetaimeteesid, -maitseaineid ja -ürte.

Ökopoodidest leiab rikkaliku valiku kohalikke mahedaid maitseaineid ja taimeteesid. Kokku registreeriti kauplustes vaatluste käigus 87 erinevat kodumaist mahedat maitse- ja ravimtaime toodet, sh üks sort Eestis valmistatud mahekohvi. Ligi 80% neist toodetest olid erinevate tootjate taimeteed.

Mahetaimeteede hinnad on kauplustes käesoleval aastal olnud keskmiselt 15% kõrgemad analoogsete tavateede hindadest.

Arvutustest selgus, et mahedaid maitse- ja ravimtaimi müüdi jaeturul 2007. aastal 2,9 mln krooni eest. See moodustas 4,7% kogu maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede jaemüügiulatusest.

Liha ja lihatooted

Eestis toodeti 2007. aastal 1 tuhat tonni maheliha. See moodustas 1,5% kogu lihatoodangust nimetatud aastal. Maheliha osakaal on suurim lambaliha osas, kus see küündib eri aastatel koguni 24-30%-ni. Märkimisväärne osakaal kogutoodangust on ka maheveiseliha, mis moodustas 2007. aastal ligi 6% kogu veiselihatoodangust Eestis. Teiste lihaliikide toodang mahedana on pea olematu.

2007. aastal oli Eestis mahetunnustus vaid ühel tapamajal, kus tegeleti maheloomadega aga vaid harva ja tellimuste alusel. Kuna Eestis aktiivset maheliha töötlemist 2006. ja 2007. aastal ei toimunud, jäi ka maheliha mahedana tarbimine väikseks. Hinnanguliselt tarbiti 2007. aastal maheliha 43 tonni, selle hulka on arvestatud nii üleminekuaja läbinud loomadelt pärit ja mahedana töödeldud liha ning liha omatarbimine (kodus oma loomade liha tarbimine). Maheliha tarbimine moodustas vaid 0,04% kogu lihatarbimisest Eestis. See näitab selgelt maheliha osas suuri tapa- ja töötlemisprobleeme.

Enne, kui Märjamaa Lihatoöstus maheloomade tapmise ja maheliha müügiga alustas, polnud tarbijail enamasti võimalik maheliha ametlikult turult ja kauplustest osta. Alates 2008. aasta sügisest jõudsid üksikutesse kauplustesse müügile aga värske veise- ja lambaliha ning hakkliha. Kokku registreeriti kauplustes vaatluste käigus käesoleval aastal 20 erinevat Eestis toodetud mahelihatoodeid. Neist pooled olid maheveise- ja pooled mahelambalihatoodeid.

Mahelambaliha ja -hakkliha on kauplustes 2008. aastal olnud ligi kolmandiku kallim analoogsetest tavatoodetest. Mahe lihaveiseliha on aga enam-vähem samas hinnas tavalihaveise lihaga.

Maheliha müüdi 2007. aastal Eestis hinnanguliselt ligikaudu 400 tuh krooni eest. See oli vaid 0,01% liha ja lihatoodete kogu müügikäibest.

Munad

2007. aastal toodeti Eestis 327 tuh mahemuna, mis on 0,2% kogumunatoodangust. Üleminekuaja läbinud mahemune tootsid 2007. aastal 132 tootjat. Mahemunatootjatest on alates 2007. aasta lõpust munapakenduskeskuse tunnustus vaid ühel. Seega vaid 1 ettevõtte võib oma mahemune kauplustes pakendatult müüa, teised müüvad otse talust klientidele. Ühelgi tava-munapakendajatel mahetunnustust ei ole.

Mahemune tarbiti Eestis 2007. aastal 307 tuh tk ning nende osakaal kogu munatarbimises oli 0,1%. Pea kogu tarbitud mahemunade hulk müüdi 2007. aastal otse taludest. 2008. aastal oli kaupluste sortimendis 2 erinevat tootenimetust mahemune (M-munad 6 tk, 10 tk karbis).

Mahemunade hind on tootjalt otsemüügis 2008. aastal olnud 60% kõrgem kui tavamunade tootjahind. Kauplustes tuleb tarbijail mahemunade eest maksta ligi 2 korda kõrgemat hinda kui Eestis toodetud tavamunade eest. Hinnavahe tava- ja mahemunade vahel on meil enam-vähem samasugune kui Rootsis ja Saksamaal.

Mahemune müüdi Eestis 2007. aastal veidi enam kui 300 tuh krooni eest. Mahemunade müügikäive moodustas 0,1% munade jaemüügikäibest.

Mesi ja meetooted

2007. aastal toodeti Eestis mahemett 8 tonni, see moodustas 1,1% kogu Eesti meetoodangust nimetatud aastal. Üleminekuaja läbinud mahemee tootjaid oli 2007. aastal 14. Mahemee töötlejaid 2007. aastal Eestis veel ei olnud, 2008. aastal hakkas segatud mahemeetooteid tootma üks ettevõtte.

Mahemett tarbiti samuti 8 tonni, mis moodustas 1% kogu meetarbimisest Eestis. Vaatluste käigus leiti erinevaid mahemee tootenimetusi 2008. aasta jooksul kauplustes kokku 16.

Mahemee tootjahinnad on vaid veidi kõrgemad kui tavamee hinnad turgudel, kauplustes tuleb aga mahemee eest ligi viiendiku kõrgemat hinda maksta kui tavamee ostul.

Uuringust selgus, et 2007. aastal müüdi Eestis mahemett hinnanguliselt ligi 800 tuh krooni eest. Mahemee osakaal Eesti turu meemüügikäibes oli nimetatud aastal 1,4%.

Müügikohad ja sortiment

Kohalike mahetoodete müügikohti on Eestis üle 50. Suuremat valikut pakuvad ökopoeid. Tallinnas on eesti mahetoodete müügikohti rohkem kui mujal, ligi 30. Tallinnas on kõige enam

eesti mahetooteid sortimendis Ökosahvri kaupluses, järgnevad kauplused Maa ja Ökotalukaup.

Sortimendivaatlusest selgus, et 2008. aasta jooksul oli kauplustes müügil üle 300 Eestis toodetud mahetoidukauba. Suurema osa sortimendist moodustasid mahemaitse- ja -ravimtaimed, kartul ja köögivilja ning teraviljatooted. Suurt osa eesti mahetoodete sortimendist ei ole müügil aasta ringi, sest tarnekogused on väiksed ja nõudlus pakkumisest suurem. Suve- ja sügiskuudel peale uue saagi valmimist on eesti mahetoodete pakkumine suurem kui kevadtalvisel perioodil.

Müügikäive

Uuringust selgus, et Eestis müüdi 2007. aastal Eestis toodetud mahetoidutooteid kokku ligi 36 mln krooni eest. Seda oli 19% enam kui aasta tagasi. Kogu toidukaupade (sh importtooted) jaekäibest moodustasid kodumaised mahetooted 0,23%. Suurima osa mahetoodete jaekäibest andis mahepiima ja -piimatoodete müük, mis moodustas 2007. aastal 36% kogu eesti mahetoodete jaekäibest. Suure osakaaluga kogu mahemüügikäibes olid ka mahekartuli ja -köögivilja ning mahepuuvilja ja marjade müük, mille osakaalud olid vastavalt 30% ja 17%. Teiste tootegruppide osakaal kogu eesti mahetoodete siseturumüügis oli kokku 17%.

Ettepanekud

- Eesti mahetoodete turu arengu jälgimise parandamiseks võiks TTI täiustada senist tootmismahdade andmete kogumist, sest Maheregistris ei ole praegu päris kõigi maheetootjate tootmismahdade andmeid ning osa andmeid esitatakse tootegrupiti kokku, mitte nõutud toodete kaupa eraldi.
- Töödeldud eesti mahetoodete tootmismahdade andmebaasi tuleks (VTA-s) täiendada selliselt, et nendel andmetel oleks ka statistiline väärtus. Praegu on osades tootegruppides andmed statistilistel eesmärkidel kasutamiseks ebausaldusväärsed. Andmeid võiks koguda olulisemate toodete lõikes (nt jogurt, jahud jms), mitte ainult tootegrupiti (piimatooted, teraviljatooted jms). Neid võiks andmete koondajad anda uurimisasutustele teatud tööde läbiviimiseks ka tootjate kaupa, tagades vastava andmete kasutamise lepinguga nende konfidentsiaalsuse. Osade andmekogujatega on see ka praegu võimalik, osadega mitte.
- Edasistes maheetootjate küsitlustes võiks oma toodangu mahedana müügi osakaalud küsida tootjatelt tootegrupiti (nt piim, kartul, porgand, munad jms). Samamoodi võiks maheetootjate poolt kasutatavate erinevate müügikanalite osakaalud küsida tootegrupiti. Praegu toimuvad mõlemad küsitlused talu kogutoodangu kohta kokku, kuid tegelikult võivad need olla tootegrupiti ühel toojal erinevad. See võimaldaks vastavaid andmeid kasutada ka edaspidistes mahetoodete turumahu hindamise uuringutes ning sel juhul ei ole vaja tootjate käest seda uuesti üle küsida.

Eesti kauplustes müügilolnud Eestis toodetud mahetoidukaubad

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
Piimatooted								
1	Jogurt kamaga	Pajumäe Talu	0.250	x	x	x		x
2	Jogurt kamaga	Pajumäe Talu	0.400	x	x		x	x
3	Jogurt kamaga	Pajumäe Talu	1.000				x	x
4	Jogurt maitsestatamata	Pajumäe Talu	0.250	x	x	x	x	x
5	Jogurt maitsestatamata	Pajumäe Talu	0.400	x	x	x	x	x
6	Jogurt maitsestatamata	Pajumäe Talu	1.000	x	x	x	x	x
7	Juust	AS Saidafarm	1.000	x	x	x	x	x
8	Kohupiimakreem astelpaju kastmega	Pajumäe Talu	0.170	x			x	x
9	Kohupiimakreem kakao	Pajumäe Talu	0.265	x	x	x	x	x
10	Kohupiimakreem kakao	Pajumäe Talu	0.470	x	x	x	x	x
11	Kohupiimakreem kakao	Pajumäe Talu	0.950	x				x
12	Kohupiimakreem rosina	Pajumäe Talu	0.265	x	x	x	x	x
13	Kohupiimakreem rosina	Pajumäe Talu	0.470	x	x	x	x	x
14	Kohupiimakreem rosina	Pajumäe Talu	0.950	x	x			x
15	Kohupiimakreem segu	Pajumäe Talu	0.265	x	x	x	x	x
16	Kohupiimakreem segu	Pajumäe Talu	0.470	x	x	x	x	x
17	Kohupiimakreem segu	Pajumäe Talu	0.950	x	x			x
18	Kohupiimakreem vaniljega	Pajumäe Talu	0.265	x	x	x	x	x
19	Kohupiimakreem vaniljega	Pajumäe Talu	0.470	x	x		x	x
20	Kohupiimakreem vaniljega	Pajumäe Talu	0.950	x	x			x
21	Kohupiimakreem ürtidega	Pajumäe Talu	0.265	x	x	x	x	x
22	Kohupiimakreem ürtidega	Pajumäe Talu	0.470	x	x			x
23	Kohupiimakreem ürtidega	Pajumäe Talu	0.950	x	x			x
24	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0.250	x	x	x	x	x
25	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0.470	x	x	x	x	x
26	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0.950	x	x			x
27	Mahe piim	Pajumäe Talu	1.000	x	x	x	x	x
28	Vanilje-kohupiimakreem astelpaju kastmega	Pajumäe Talu	0.190	x		x		x
Teraviljatooted ja kaunviljad								
1	Haldja sai	Vändra Leib OÜ	0.250			x		x
2	Hernes kuivatatud	Lauri-Jaani Ökotalu	1.000	x				x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
3	Hernes kuivatatud	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	1.000				x	x
4	Hernes kuivatatud	Eesti Mahe TÜ	1.000		x			x
5	Hernes kuivatatud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	1.000			x	x	x
6	Hernes kuivatatud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.500			x	x	x
7	Kaerahelbed	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	1.000				x	x
8	Kaerakruup	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	1.000				x	x
9	Kamajahu	Pere Leib AS	0.400	x	x	x		x
10	Karaskisegu	Vändra Leib OÜ	0.400	x	x	x		x
11	Linaseemned	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	0.500				x	x
12	Mahe kukkel (5 tk)	Vändra Leib OÜ	0.350	x	x		x	x
13	Mahe must leib	Vändra Leib OÜ	0.380	x	x	x	x	x
14	Mahe odrasepik	Vändra Leib OÜ	0.300	x	x	x	x	x
15	Mahe rukkileib	Vändra Leib OÜ	0.500	x	x	x	x	x
16	Mahe seemneleib	Vändra Leib OÜ	0.400	x	x		x	x
17	Manna	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x		x	x
18	Manna nisust	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x		x
19	Manna nisust	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500			x		x
20	Manna rukkist	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500		x			x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
21	Manna speltast	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500		x	x		x
22	Neljaviijahelbed	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	1.000				x	x
23	Nisu klii	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.250			x		x
24	Nisujahu pehme k/s	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x		x
25	Nisujahu püül	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000	x				x
26	Nisujahu sõre k/s	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x		x
27	Nisuterad	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	0.500				x	x
28	Odrahelbed	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
29	Odrahelbed	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	1.000				x	x
30	Odrajahu	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
31	Odrajahu	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	1.000				x	x
32	Odrakruup	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
33	Pitsapõhjapulber	Vändra Leib OÜ	0.400	x	x	x	x	x
34	Põlduba kuivatatud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.300			x		x
35	Rukkihelbed	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
36	Rukkihelbed	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	1.000				x	x
37	Rukkijahu	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
38	Rukkijahu	FIE Laine Jakobson, Lehe tal	1.000				x	x
39	Rukkijahu täistera	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000	x	x			x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
40	Rukkijahu täistera	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500			x	x	x
41	Rukkipüülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000		x			x
42	Rukkiterad	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	0.500				x	x
43	Sepiku nisu jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000	x				x
44	Sepiku nisu jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500	x				x
45	Spelta klii	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.250			x	x	x
46	Spelta manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500				x	x
47	Spelta püülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500			x	x	x
48	Spelta sepikujahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500		x			x
49	Speltanisu helbed	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	1.000	x	x	x	x	x
50	Speltanisu helbed	Eesti Mahe TÜ	1.000				x	x
51	Speltanisu jahu püül	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000	x	x			x
52	Speltanisu kruup	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
53	Speltanisu lihtjahu	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x
54	Speltanisu terad	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	0.500				x	x
55	Tatra jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1.000	x			x	x
56	Tatra jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500	x		x		x
57	Tatra manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500			x		x
58	Tatrajahu	FIE Laine Jakobson, Lehe talud	1.000				x	x
59	Täistera nisujahu	Eesti Mahe TÜ	1.000	x	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
Lihatooted								
1	Lamba abatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x		x
2	Lamba hakkliha	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
3	Lamba kaelakarbonaad	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
4	Lamba karree	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x		x
5	Lamba raguu	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x		x
6	Lamba seljakont	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x		x
7	Lamba sisefilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x		x
8	Lamba tagakoot	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000				x	x
9	Lamba tagatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
10	Lamba välisfilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
11	Lihaveise antrekoot	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
12	Lihaveise hakkliha	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
13	Lihaveise K/S	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
14	Lihaveise puusatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
15	Lihaveise pähkeltükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
16	Lihaveise sisefilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
17	Lihaveise sisetükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000				x	x
18	Lihaveise supikogu	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000				x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
19	Lihaveise välisfilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
20	Lihaveise välistükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1.000			x	x	x
Munad								
1	Munad M	Kitsevälja talu	10 tk	x	x	x	x	x
2	Munad M 6 tk	Kitsevälja talu	6 tk		x	x	x	x
Kartul ja aedviljad								
1	Aeduba *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
2	Boršisegu	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.500			x	x	x
3	Brokoli	Käosalu talu	1.000			x		x
4	Hapukurk	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.250			x	x	x
5	Hiina kapsas *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
6	Juurpetersell	Tarvastu Saariku talu	1.000	x				x
7	Jääsalat	Ando Eelmaa Kaabad	1.000			x		x
8	Kaalikas	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x				x
9	Kaalikas	Tarvastu Saariku talu	1.000			x	x	x
10	Kaalikas	Uus- Vainu talu	1.000		x			x
11	Kaalikas	OÜ Laasu Matsi talu	1.000		x			x
12	Kaalikas	Lauri-Jaani talu	1.000				x	x
13	Kaalikas (pakitud)	Eesti mahetalu- toodang	1.000			x		x
14	Kaalikas viilutatud	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.250			x	x	x
15	Kapsas	Läätsamäe talu	1.000			x	x	x
16	Kapsas teravatipuline	Alt- Lauri talu, Kaja Kesküla	1.000			x		x
17	Kartul (kooritud)	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.750			x	x	x
18	Kartul (lahtine)	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x		x		x
19	Kartul (lahtine)	Läätsamäe talu, Mati Org	1.000		x			x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
20	Kartul (lahtine)	Hartsmäe talu, Agu Holle	1.000		x			x
21	Kartul (lahtine)	OÜ Laasu Matsi talu	1.000			x		x
22	Kartul (lahtine)	Säga-Aaviku talud	1.000			x		x
23	Kartul (lahtine)	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1.000	x		x	x	x
24	Kartul (lahtine)	OÜ LaJa	1.000				x	x
25	Kartul (lahtine)	Tarvastu Saariku talu	1.000			x	x	x
26	Kartul (lahtine), II sort	Läätsamäe talu	1.000				x	x
27	Kartul (pakitud)	Eesti mahetalu- toodang	2.000				x	x
28	Kartul (pakitud)	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x		x		x
29	Kartul (pakitud)	Tarvastu Saariku talu	2.000		x			x
30	Kirsstomat	Ave Ader	1.000			x		x
31	Kurk poolpikk	Mart Ruumet FIE	1.000			x		x
32	Kurk lühike	Läätsamäe talu	1.000			x		x
33	Kurk lühike	Käosalu talu	1.000			x		x
34	Kurk lühike (pakitud)	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.250			x		x
35	Kõrvits	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x				x
36	Kõrvits	Ando Eelmaa Kaubad	1.000			x		x
37	Kõrvits (puhastatud, tükeldatud, kiles)	Küla talu, Kalev Küla	1.000				x	x
38	Küüslauk	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x			x	x
39	Küüslauk	Vilve Nõmmik	1.000			x	x	x
40	Küüslauk (pakitud)	Läätsamäe talu	0.500			x		x
41	Lehtkapsas	Oropera ökotalu, Liisi Kutkina	1.000			x		x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
42	Lehtsalat	Ando Eelmaa Kaubad	1.000			x		x
43	Lehtsalat, potis	Läätsamäe talu	1.000		x			x
44	Maapirn	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x				x
45	Maapirn	Läätsamäe talu	1.000		x		x	x
46	Mugulsibul	Läätsamäe talu	1.000			x		x
47	Mugulsibul	OÜ LaJa	1.000				x	x
48	Mugulsibul	Kontsu talu	1.000				x	x
49	Mugulsibul (pakitud)	Tarvastu Saariku talu	0.500			x	x	x
50	Mustrõigas	Läätsamäe talu	1.000		x			x
51	Naeris kollane	Alt- Lauri talu, Kaja Kesküla	1.000			x		x
52	Naeris lilla	Tarvastu Saariku talu	1.000			x		x
53	Nuikapsas	Tarvastu Saariku talu	1.000				x	x
54	Pastinaak	OÜ LaJa	1.000				x	x
55	Pastinaak	Läätsamäe talu	1.000				x	x
56	Patisson *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
57	Peet	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x	x			x
58	Peet	Lauri- Jaani tal	1.000		x			x
59	Peet	Tarvastu Saariku talu	1.000			x	x	x
60	Peet	OÜ Laasu Matsi talu	1.000		x			x
61	Peet (pakitud)	Eesti mahetalu- toodang	1.000			x	x	x
62	Petersell	Ando Eelmaa Kaubad	1.000			x		x
63	Porgand	Eesti mahetalu- toodang	1.000	x	x			x
64	Porgand	Läätsamäe talu, Mati Org	1.000				x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
65	Porgand	Tarvastu Saariku talu	1.000		x		x	x
66	Porgand	Küla talu, Kalev Küla	1.000		x			x
67	Porgand	OÜ Laasu Matsi talu	1.000	x		x	x	x
68	Porgand (kooritud)	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.300				x	x
69	Porgand (pakitud)	Eesti mahetalu- toodang	1.000			x	x	x
70	Porgand (pakitud)	Läätsamäe talu	1.000			x	x	x
71	Porgand (pakitud)	Tarvastu Saariku talu	1.000		x			x
72	Porrulauk	Tarvastu Saariku talu	1.000				x	x
73	Punane kapsas *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
74	Põlduba	Tarvastu Saariku talu	1.000			x		x
75	Rabarber	Eesti mahetalu- toodang	1.000		x			x
76	Rabarber	Tarvastu Saariku talu	1.000		x			x
77	Redis	Mart Ruumet FIE	1.000		x			x
78	Roheline sibul *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
79	Savoy kapsas *	Eesti mahetalu- toodang	1.000					x
80	Suvikõrvits	Küla talu, Kalev Küla	1.000			x		x
81	Tomat	Käosalu talu	1.000			x		x
82	Tomat (pakitud)	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.500			x		x
83	Woki ribad	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.400			x	x	x
84	Ühepajatoit	Mahetalu, Kiltsimäe talu	0.750			x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
Puuviljad ja marjad								
1	Aedmaasikas *	Eevart-Jaan Keerd	1.000					x
2	Aedvaarikas *	Säga-Aaviku tal	0.250					x
3	Astelpaju marjad	Ando Eelma Kaubad	0.300			x		x
4	Astelpaju moos	OÜ Sfinx	0.250	x	x	x	x	x
5	Karusmari *	Säga-Aaviku tal	1.000					x
6	Kirss *	Säga-Aaviku tal	0.300					x
7	Kultuurmustikas *	Eesti mahetalu- toodang						x
8	Must sõstar *	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	1.000					x
9	Mustikas *	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	1.000					x
10	Punane sõstar *	Karel Pomerants	1.000					x
11	Sügavkülmutatud mahemaasikatamp	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0.500				x	x
12	Õun	Köosalu talu	1.000			x		x
13	Õun	Tarvastu- Saariku	1.000			x	x	x
14	Õun	Tiina Baumeister	1.000				x	x
15	Õun	Tiina Baumeister	1.000				x	x
Maitse- ja ravimtaimed								
1	Aasristik	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
2	Aed-liivatee	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.025	x		x	x	x
3	Aedmajoraan	Oropera Ökotalu	0.020			x		x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
4	Aed- piparrohi	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.010	x	x	x		x
5	Aedsalvei	Orapera Ökotalu	0.020			x		x
6	Aedsalvei	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.010				x	x
7	Aedtill	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.008				x	x
8	Ahtalehine põdrakanep	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
9	Elujõu tee	Normann Ravimtaimed OÜ	0.025			x		x
10	Elujõu tee	Elujõud OÜ	0.030	x	x	x	x	x
11	Emme joogitee	Trummi talu	0.020				x	x
12	Energiatee	Elujõud OÜ	0.030	x	x	x	x	x
13	Estragon kuivatatud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.008	x	x	x	x	x
14	Harilik iisop	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
15	Harilik lutsern	Trummi talu	0.020			x		x
16	Harilik mailane	Normann Ravimtaimed OÜ	0.015			x		x
17	Harilik mailane	Trummi talu	0.015				x	x
18	Harilik nurmenukk	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.015				x	x
19	Harilik pune	Normann Ravimtaimed OÜ	0.020			x		x
20	Harilik pune kuivatatud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.008	x	x	x	x	x
21	Harilik raudrohi	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
22	Harilik võilill	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
23	Hea une tee	Normann Ravimtaimed OÜ	0.020			x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
24	Härmatise aja taimetee	Trummi talu	0.020				x	x
25	Iisop kuivatatud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.008	x	x	x	x	x
26	Kanarbiku ürt	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
27	Kanarbiku ürt	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
28	Kaselehed	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
29	Keha puhtaks (saunatee)	Oropera Ökotalu	0.020				x	x
30	Kibuvitsa tee	Elujõud OÜ	0.070	x	x	x	x	x
31	Kikkaputke leht	Trummi talu	0.015				x	x
32	Koriander kuivatatud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.015	x	x			x
33	Kortsleht	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
34	Kosutav tee	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
35	Kreeka pune	Oropera Ökotalu	0.020			x	x	x
36	Kuldne keskiga tee	Trummi talu	1.000	x	x	x	x	x
37	Kummelitee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
38	Kummeli õisikud	Normann Ravimtaimed OÜ	0.015			x		x
39	Kuuma hinguse talvetee	Trummi talu	0.020	x	x	x	x	x
40	Kõrvenõges	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
41	Kõha tee	Normann Ravimtaimed OÜ	0.025			x		x
42	Külakosti tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
43	Külma kivi rohutee	Trummi talu	0.020	x	x			x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
44	Maakodu tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.030				x	x
45	Maitseaine lihatoitudele	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.030		x	x	x	x
46	Metsasegutee	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.015		x		x	x
47	Naistetee	Trummi talu	0.020	x	x	x		x
48	Nurmenukk	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.010				x	x
49	Nurmenukutee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
50	Nõges	Trummi talu	0.015				x	x
51	Nõmm-liivatee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
52	Nõmm-liivatee	Normann Ravimtaimed OÜ	0.015			x		x
53	Oropera Jõuluhommik kohvijook	Oropera Ökotalu	0.200	x				x
54	Oropera õietee	Oropera Ökotalu	0.020	x		x	x	x
55	Paiseleht	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
56	Palderjanijuur	Trummi talu	0.030				x	x
57	Petersell kuivatatud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.008	x				x
58	Pikalehine münt	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
59	Piparmünditee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
60	Piparmünt	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
61	Pohlalehed	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
62	Puhas allikas, tee	Trummi talu	0.020	x		x	x	x
63	Puhastav igapäevatee	Oropera Ökotalu	0.020			x		x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
64	Puhastav taimetee	Trummi talu	0.020	x		x	x	x
65	Puhastav tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
66	Põdrakanepiürt	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.030	x				x
67	Pärnaõied	Normann Ravimtaimed OÜ	0.015			x		x
68	Rahustav tee	Trummi talu	0.020	x		x	x	x
69	Rahustav õhtutee	Orapera Ökotalu	0.020			x	x	x
70	Raudrohu õisikud	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
71	Saialill	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
72	Saledustee	Elujõud OÜ	0.020		x	x	x	x
73	Saunamõnu rohutee	Trummi talu	0.020	x	x	x	x	x
74	Seedimistee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
75	Seitsme ürdi sool	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.025	x	x	x		x
76	Siberi südamerohi	Trummi talu	0.020				x	x
77	Suvetee	Orapera Ökotalu	0.020			x	x	x
78	Tee seedimise soodustamiseks	Trummi talu	0.020	x				x
79	Vaarikaleht	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.010				x	x
80	Veise südamerohi	Trummi talu	0.010				x	x
81	Viltlehine angervaks	Süvahavva Loodustalu OÜ	0.020				x	x
82	Virgutav tee	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
83	Õhturahu tee	Trummi talu	0.020	x		x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	Märts '08	Juuni '08	Sept '08	Nov '08	2008.a
84	Õhtutee	FIE Andrus Holts (Ülejõe tal)	0.020	x				x
85	Õhtutee	Elujõud OÜ	0.020	x	x	x	x	x
86	Õkosahvri taimete	Trummi talu	0.020	x	x			x
87	Ürdisegu värsk	Eesti mahe- talutoodang	0.030			x		x
Mesi ja meetooded								
1	Arumetsa mesi	Taali mesila	0.150	x	x	x	x	x
2	Arumetsa mesi	Taali mesila	0.300			x	x	x
3	Arumetsa mesi	Taali mesila	0.500	x	x	x	x	x
4	Arumetsa mesi	Taali mesila	1.200				x	x
5	Kärjemesi (mee kärg)	Taali mesila	0.150			x		x
6	Metsamesi	Taali mesila	0.150	x	x	x	x	x
7	Metsamesi	Taali mesila	0.300				x	x
8	Metsamesi	Taali mesila	0.350	x		x		x
9	Metsamesi ingveriga	Taali mesila	0.150			x	x	x
10	Metsamesi ingveriga	Taali mesila	0.300			x	x	x
11	Metsamesi kinkepakendis	Taali mesila	0.150			x		x
12	Soometsa mesi	Taali mesila	0.150	x	x	x	x	x
13	Soometsa mesi	Taali mesila	0.300		x	x	x	x
14	Soometsa mesi	Taali mesila	0.350	x	x			x
15	Soometsa mesi	Taali mesila	0.500	x	x	x		x
16	Õietolm	Taali mesila	0.100			x		x

* tooted olid müügil hooajal, vaatluste välisel ajal

Allikas: EKI

Mahetoodete internetikaubandus

Ökosahver

Kauba vaatamiseks ja ostukorvi lisamiseks ei ole vaja kasutajaks registreerida, kuid see on vajalik lõpliku tellimuse vormistamiseks. Kaubale võib ise järele minna Ökosahvri kauplusesse (Mulla 6a), kuid sellisel juhul tuleb märkida kindel aeg, millal järgi minnakse.

Tallinna piires toob kauba kohale kuller ajavahemikul 18.00 – 20.00 kolmapäeval (kesklinn – Viimsi) või neljapäeval (kesklinna – Laagri ja Tabasalu). Tellimusel ei ole miinimumsummat ja kuni 20 kilogrammistel pakkidel on veokulu 60 krooni (koos käibemaksuga). Kauba õigeaegseks kättesaamiseks peab tellimuse esitama hiljemalt tarnele eelneva päeva lõunaks.

Kauba eest on võimalik tasuda kaubale ise järele tulles sularahas või maksekaardiga.

Püsikliendid tasuvad kauba eest peale kättesaamist vastavalt esitatud arvele pangaulekandega. Esmakordsel tellimisel peab ostja tasuma kauba eest ettemaksuga vastavalt tellimuse kinnitusele ja makse tõestuseks peab maksekorralduse koopia saatma e-mailiga Ökosahvrile.

Ökosahver tegeleb ka nn kastimüügiga. Mahekastis on igal nädalal 10 toodet. Kastisisu uuendatakse igal esmaspäeval ja kastis on võimalik vahetada kuni 2 toodet asenduseks pakutavate toodete vastu või saab teiste toodete hulka kastis kahekordistada. Kasti sisu sõltub hooajast ja kõik tooted pärinevad kontrollitud mahepõllumajandusest.

Püsikliendiks registreerunud kliendid saavad Ökosahvris kõikidelt toodetelt allahindlust 5%. Püsikliendiks registreerumine on tasuta.

Looduspere

Kaupa saab tellida kodulehe paremas servas oleva vormi abil, kuhu sisestatakse tootekoodid ja kogused. Kui kaupu on rohkem kui tellimuslehele mahub, siis need võib märkida märkuste lahtrisse või täita tellimusankeeti korduvalt.

Tellimiseks on vajalik omada e-maili aadressi, kuhu saadetakse ettemaksuarve. Saabunud tellimusi kogutakse igal tööpäeval kell 10.00 hommikul ja tellimusele vastatakse ettemaksuarvega hiljemalt 1 tööpäeva jooksul alates tellimuste kogumisest.

Kauba eest tuleb tasuda ettemaksuna, ettemaksude laekumist kontrollitakse igal tööpäeval kell 12.00 ja võimalusel kell 16.00. Kui kauba kättesaamisega on kiire, siis võib maksekorralduse saata e-mailile ja helistada ning teavitada saabunud kirjast Looduspere. Kui arve on laekunud, siis kaup pannakse teele 1-7 (tavaliselt 1-2) tööpäeva jooksul.

Kaup toimetatakse koju kullerteenuse abil väljasaatmisele järgneval tööpäeval enne kella 14. Varasemad ja hilisemad paki saamise soovid peab märkima tellimuse märkuste lahtrisse. Kui kauba koju toimetamise ajal ei ole saajat võimalik kätte saada, siis toimetatakse pakk lähimasse postkontorisse.

Kaubale on võimalik ise järele minna sobivasse Looduspere poodi. Sellekohane märged tuleb teha tellimusse ja kauba jõudmisest poodi antakse tellijale teada ning sellisel juhul postikulu ei ole vaja tasuda.

Saatmise postikulu on 79 krooni, kui tellimuse summa on alla 2000 krooni. Rohkem kui ühest pakist koosneva tellimuse puhul on saatekulu 118 krooni. Suuremõõtmeliste saadetiste korral arvestatakse paki tegelikke saatmiskulusid. Kui tellimuse summa ületab 2000 krooni, siis toimetatakse kaup kätte tasuta.

Kaupa on võimalik ümber vahetada 14 päeva jooksul. Sellega seonduvad kulud katab Looduspere vaid juhul, kui ümbervahetamine on tulenenud nende veast. Kaupa tagasi ei osteta.

Kauba eest on võimalik tasuda ka SEB panga järelmaksuga. Summa peab sellisel juhul olema vahemikus 2000-150000 krooni ning tähtajaks on 48 kuud ning intress on 18% aastas. Kohustusliku sissemakse nõue ja lepingutasu puudub. Hetkel on võimalik tasuda SEB järelmaksuga vaid teatud toodete eest (Naturkind lapsevankrid), kuid peagi toodete nimekirja laiendatakse.

Looduspere sõbrakaart annab püsiva allahindluse 5%, millele lisanduvad igakuised erinevad sooduspakkumised. Sõbrakaart maksab 100 krooni.

Ökoviis

Pärast tellimuse esitamist peab tasuma ettemaksu arve ja peale raha laekumist saadetakse kaup kiirkulleriga soovitud aadressile. Kui arve tasumine on olnud enne kella 12.00, siis saab kauba kätte kõikides maakonna keskustes järgneval päeval (va pühapäevad ja riiklikud pühad) enne kella 14.00. Mujal Eestis toimetatakse kaup kohale hiljemalt kell 16.00.

Kaubale lisandub saatmiskulu 55 krooni. Üle 1000-kroonistele tellimustele postikulu ei lisandu.

Mahekaup

E-poe kasutajaks registreerumine ja sisse logimine on vajalik tellimuse lõplikuks kinnitamiseks. Pärast tellimuse saatmist saadetakse e-mailile või tavalisele postiaadressile ettemaksu arve, mille alusel peab kauba eest maksma. Kui kaupa hetkel laos ei ole, siis teavitatakse sellest klienti ja proovitakse leida asendustoode või kaup eemaldatakse tellimusest. Lõplik arve saabub alles peale kokkuleppele jõudmist.

Peale arve laekumist saadetakse kaup teele 24 tunni kuni 7 päeva jooksul.

Saadetise 1-10 kg saatmiskulu on Eesti piires 85 krooni. Tallinna elanikel on saatmiskulu 85 krooni olenemata kauba suuruselt ja kaalust. Väljapoole Eestit toimetatakse kaup kohale Eesti Posti või Bizpaki teenuste abil. Sellisel juhul arvestatakse saatekulusid sõltuvalt kauba kaalust ja sihtriigist.

Kaubale võib ise järele minna Tammsaare tee 89 ja sellisel juhul saab kauba eest tasuda nii sularahas kui ka kaardimaksega.

Kiirtellimust pakutakse Tallinna piires esmaspäeval, kolmapäeval, neljapäeval ja reedel. Kiirtellimuse postikulu on 250 krooni ja kauba eest tasutakse samuti ettemaksuna.

Kaupa on võimalik ümber vahetada ja ka tagastada originaalpakendis kuni 14 päeva jooksul, tagastamise korral kantakse raha tagasi panga arvele.

Soodustused sõltuvad ostusummast:

Ostusumma (kr)	Soodustus (%)
1000-1499	5
1500-1999	7
2000-2999	10
3000-...	15

Tervitus.ee

Enne tellimuse tegemist vajalik eelvormi täitmine, sest Tervitus.ee toimetab kaupa kohale oma transpordiga ja siis on kohe näha, kas see jääb teenindavasse piirkonda. Peale ankeedi täitmist saadetakse sisse logimiseks vajalikud koodid.

Tellimust tehes on võimalik ise valida kauba kohale toimetamise viis. Peale tellimuse tegemist saadetakse esmane tellimuse kinnitus, lõplik tellimuse kinnitus saadetakse peale hankijatelt kauba kätte saamist. Kuna tegemist on väikeste hankijatega võib tarnetes tekkida viivitusi.

Tellimusi kogutakse iga päev, kuid tarnimine sõltub toodete tarnesagedusest hankijatelt. Enamik tooteid on koheselt saadavad, va kiiresti riknevad kaubad, mida tarnitakse kord nädalas. Tarnimise info on interneti poes kõigile nähtav iga toote juures (näiteks "Tellimine ja tarne E-R" või "Tellimine E-T, tarne N-R"). Kui tellimuse ostukorvis on erinevate tarneaegadega tooteid, siis kohale toimetamisel lähtutakse sellest, et kogu kaup oleks koos.

Kaupade kohaletoimetamise teeninduspiirkonda kuuluvad Tallinn, Tabasalu, Saue, Saku, Keila ja Viimsi ja vastavad vallad. Viimsi puhul viiakse kaup Pargi tee 8 (Harmoonikum), kust see ilma veotasu küsimata üle antakse. Lähitulevikus plaanis lisada piirkondade hulka ka Rae vald.

Ajaliselt kokku leppides võib kaubale ise järele minna aadressil Haabersti 5 (Coral Club), kus asub ka tervitus.ee näidistesaal.

Kauba eest tasumine toimub uue kliendi puhul ettemaksena tellimuse kinnituse alusel. Püsikliendile saadetakse arve e-mailile peale kauba kätte toimetamist. Tasuda on võimalik nii ülekandega kui ka sularahas kauba üleandmisel. Kui minna ise kaubale järele (Coral Clubi või Harmoonikumi) saab koha peal kauba eest tasuda.

Üksiktellimuse kohale toimetamine ühele aadressile maksab 55 krooni. Suuremate tellimuste puhul kehtivad eelnevalt kokkulepitud tingimused. Üksiktellimusel miinimumsummat ei ole ja üle 1000-kroonisele tellimusele transpordikulu ei lisata. Püsiklientidele kehtib tööstuskaupadele allahindlus 5%.

Straver OÜ, Naturaal

Kauba tellimiseks tuleb saata soovitud kaupadega ostusoov Straver osaihingule. Peale tellimuse tegemist saadetakse vastu soovitud kaupade nimekiri ning info kauba kättesaamise ja tasumise kohta.

Tervisekontor.ee

Tellimust saab esitada e-poest otse, e-kirjaga, faksiga ja telefoni teel.

Toidukaupade puhul tarnitakse tooteid üksnes hulgipakendis ning sellekohane info on iga toote juurde märgitud.

Arve esitatakse peale tellimuse tegemist ning maksetähtaeg on 14 päeva. Esmakordsel tellimisel on vaja tasuda arve ettemaksuna.

Tellitud kaup toimetatakse kontoris kullerfirma abil 2 tööpäeva jooksul peale tellimuse esitamist (va toolid). Alates 1500-kroonisest tellimusest on transport tasuta, Tallinnas on transporditasu 100 krooni ja mujal Eestis 150 krooni.

Soodustused sõltuvad ostusummast:

Ostusumma (kr)	Soodustus (%)
0-1500	0%
1501-2500	7%
2501-4000	10%
4001-6000	12%
6001-	15%